

Arbeids- og
inkluderingsdepartementet

Høringsnotat

Samordning av offentlig tjenstepensjon – nødvendige endringer som følge av etterlattereformen i folketrygden

9. desember 2022

Høringsfrist: 26. januar 2023

Innhold

1	Hovedinnholdet i høringsnotatet	5
2	Bakgrunn	6
2.1	Kort oversikt	6
2.2	Endringer i folketrygden av ytelser til gjenlevende ektefelle og samboer	7
2.2.1	Ytelser til gjenlevende ektefelle som tilstår første gang etter 2023.....	7
2.2.2	Ytelser til gjenlevende ektefelle som er tilstått før 2024	9
2.3	Tidligere tilpasninger av offentlig tjenstepensjon	10
2.3.1	Samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden	10
2.3.2	Pensjonsavtale 3. mars 2018	11
2.3.3	Samordning av enke- og enkemannspensjon med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 19	12
2.3.4	Konvertering av bruttoberegnet enke- eller enkemannspensjon til nettoberegnet pensjon ved fylte 67 år for årskull som omfattes av folketrygdloven kapittel 20. 12	
2.4	Behov for tilpasninger av offentlig tjenstepensjon til nye etterlatteytelser fra folketrygden.....	13
2.5	Forholdet til trygdeforordningen og gjennomførings-forordningen.....	13
3	Gjeldende rett	13
3.1	Enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjons-ordning	13
3.1.1	Innledning	13
3.1.2	Vilkår for rett til de ulike kategoriene av ektefellepensjon.....	14
3.1.3	Nettoberegnet ektefellepensjon.....	16
3.1.4	Ikke-behovsprøvd bruttoberegnet ektefellepensjon.....	16
3.1.5	Behovsprøvd bruttoberegnet ektefellepensjon.....	18
3.1.6	Kombinasjon av ikke-behovsprøvd og behovsprøvd ektefellepensjon ...	21
3.2	Brutto alderspensjon før 67 år	21
3.3	Brutto uførepensjon med lav uføregrad.....	21
3.4	Oppsatt brutto alderspensjon for dem som er omfattet av ny offentlig tjenstepensjonsordning (årskull fra og med 1963-kullet)	22
4	Nivå på utbetalt ektefellepensjon etter gjeldende regelverk	23
4.1	Innledning	23
4.2	Årskullene 1944–1957.....	23

4.3	Årskullene født etter 1957	24
5	Forslag til endringer i samordningsloven.....	25
5.1	Innledning	25
5.2	Samordning av brutto tjenstepensjon med den nye omstillingsstønaden fra folketrygden.....	26
5.2.1	Innledning	26
5.2.2	Enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning.....	27
5.2.3	Alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning før fylte 67 år	29
5.2.4	Brutto uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning.....	29
5.2.5	Oppsatt brutto alderspensjon for dem som er omfattet av ny offentlig tjenstepensjonsordning (årskull fra og med 1963-kullet).....	30
5.2.6	Samordning når omstillingsstønaden bortfaller	31
5.2.7	Inntektsavkorting av enke- og enkemannspensjon	32
5.3	Samordning av brutto tjenstepensjon med etterlattepensjon fra folketrygden når nye regler trer i kraft (løpende tilfeller).....	35
5.3.1	Innledning – gjeldende regler blir videreført	35
5.3.2	Etterlattepensjonen faller bort etter tre eventuelt fem år	35
5.3.3	Etterlattepensjonen regnes om til en omstillingsstønad.....	36
5.4	Personer som er gjenlevende med egen alderspensjon eller uføretrygd i folketrygden – nominell frys av gjenlevendefordelene.....	36
5.5	Lovtekniske endringer	38
6	Pensjon fra personskadetrygd.....	38
6.1	Innledning	38
6.2	Endringer i lovene om krigspensjonering, yrkesskadetrygdloven og samordningsloven 39	
6.3	Andre endringer i krigspensjonslovene og yrkesskade-trygdloven.....	40
6.3.1	Lov om krigspensjonering for militærpersoner	40
6.3.2	Lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner.	40
6.3.3	Lov om yrkesskadetrygd.....	41
6.3.4	Omdanning av ektefellepensjon fra personskadetrygdene til nettoppensjon	42
7	Økonomiske og administrative virkninger.....	42
7.1	Økonomiske virkninger	42
7.2	Administrative virkninger.....	43

7.3	Likestillingsmessige konsekvenser.....	43
8	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget.....	44
8.1	Endringer i lov om krigspensjonering for militærpersoner	44
8.2	Endringer i lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner 44	
8.3	Endringer i lov om Statens pensjonskasse.....	44
8.4	Endring i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	45
8.5	Endringer i samordningsloven.....	45
8.6	Endringer i lov om yrkesskadetrygd.....	47
8.7	Endring i lov om pensjonsordning for sykepleiere.....	47
8.8	Til ikrafttredelsesbestemmelsen	47
9	Utkast til lovendringer.....	48
9.1	Innledning.....	48
9.2	Forslag til lov om endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover.....	49

1 Hovedinnholdet i høringsnotatet

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår i dette høringsnotatet endringer i samordningsloven, lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., lov om pensjonsordning for sykepleiere, lov om krigspensjonering for militærpersoner, lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner og lov om yrkesskadetrygd. Forslagene gjelder tilpasning av reglene for offentlig tjenstepensjon og personskadetrygd til omleggingen av regelverket for etterlatteytelser i folketrygden.

Endringene i ytelsene fra folketrygden gjør det nødvendig med endringer i regelverket for offentlig tjenstepensjon og personskadetrygd siden ytelsene bygger på ytelsene fra folketrygden. Som en del av regelverket inngår reglene i samordningsloven om reduksjon av offentlig tjenstepensjon og personskadetrygd som følge av blant annet folketrygdens ytelser.

Det foreslås i høringsnotatet regler for samordning av brutto tjenstepensjon med den nye omstillingsstønaden fra folketrygden. Det foreslås at det gjøres fradrag for omstillingsstønaden i enke- og enkemannspensjon fra tjenstepensjonsordningen, men likevel slik at fradraget reduseres med inntil 0,5 ganger folketrygdens grunnbeløp. Fradraget reduseres dersom tjenstepensjonen ikke er beregnet med full opptjeningstid eller ved redusert trygdetid i folketrygden. Ved alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen før 67 år eller uførepensjon ved lav uføregrad der det ikke foreligger noen uføreytelse fra folketrygden, foreslår departementet en videreføring av dagens samordningsregel, noe som innebærer at tjenstepensjonen skal reduseres med et beløp som svarer til inntil $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet så lenge det løper en omstillingsstønad.

Det er vedtatt en ny alderspensjonsordning i de offentlige tjenstepensjonsordningene for medlemmer født i 1963 eller senere. For opptjeningstid etter 2019 gis det en nettoberegnet alderspensjon kalt påslagspensjon. Denne ytelsen kan tas ut fra fylte 62 år. For opptjeningstid før 2020 gis det en oppsatt pensjonsrett. Denne ytelsen er en bruttoberegnet pensjon som kan tas ut tidligst fra fylte 62 år. Departementet foreslår at slik oppsatt brutto alderspensjon ikke skal samordnes med omstillingsstønaden.

Når omstillingsstønaden bortfaller, foreslår departementet at samordningsfradraget i enke- / enkemannspensjonen fra tjenstepensjonsordningen fortsetter.

For personer som har en ytelse etter folketrygdloven kapittel 16 og 17 med virkning fra 1. januar 2024, er det vedtatt at disse skal beholde ytelsene i en overgangsperiode. Når ytelsen faller bort, foreslår departementet også her at samordningsfradraget fortsetter når tjenstepensjonen er en enke- og enkemannspensjon. I visse tilfeller skal ytelsene etter kapittel 16 og 17 omregnes til en omstillingsstønad etter fem år. Departementet foreslår at samordningen da skjer etter samme regler som gjelder for samordning av tjenstepensjonen mot omstillingsstønaden.

Gjenlevende personer som har egen uføretrygd eller alderspensjon fra folketrygden, får etter reformen kun sin egenopptjente pensjon årlig regulert. I disse tilfellene foreslår departementet at samordningsfradraget fortsatt skal reguleres årlig.

Det foreslås også enkelte lovtekniske endringer i samordningsloven som følge av omstruktureringen i folketrygdloven kapittel 16 og 17.

For pensjoner fra personskadetrygd foreslås det tilsvarende tilpasninger i de tilfellene det foreligger en bruttoberegnet ytelse.

Departementet foreslår også mindre endringer i regelverket for fastsetting av inntekten som legges til grunn for inntektsavkorting av enke- og enkemannspensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene. Det foreslås at tjenstepensjonsordningene selv må innhente forventet inntekt fra medlemmet i stedet for å anvende samme beløp som Arbeids- og velferdsdirektoratet har fastsatt.

Samordningsloven har en rekke forskrifter som supplerer lovens bestemmelser. Departementet vil komme tilbake til behovet for eventuelle endringer i disse forskriftene på et senere tidspunkt. Vi ønsker likevel allerede nå å motta eventuelle innspill til endringsbehov i forskrifter.

2 Bakgrunn

2.1 Kort oversikt

De nye reglene for etterlatteytelser i folketrygden ble vedtatt av Stortinget gjennom behandlingen av Prop. 13 L (2020–2021) *Endringer i folketrygdloven (nye etterlatteytelser)* og Innst. 128 L (2020–2021) *Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i folketrygdloven (nye etterlatteytelser)*, jf. lov 18. desember 2020 nr. 139 om endringer i folketrygdloven (nye etterlatteytelser). Endringene fulgte opp forslagene fra NOU 2017: 3 *Folketrygdens ytelser til etterlatte – Forslag til reform*.

Gjennom endringene innføres det en omstillingsstønad til gjenlevende ektefelle og samboer som utgjør 2,25 ganger folketrygdens grunnbeløp dersom den avdøde hadde minst 40 års trygdetid. Dersom trygdetiden er kortere, reduseres omstillingsstønaden forholdsmessig. Ytelsen gis for en periode på tre år, med mulig forlengelse i ytterligere to år dersom den gjenlevende er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning eller har behov for tiltak for å komme i arbeid. I Prop. 13 L (2020–2021) ble det tatt sikte på at reglene tidligst kunne tre i kraft i 2023. Planen nå er at de trer i kraft 1. januar 2024.

Endringene i folketrygden vil endre vilkårene for samordning av brutto tjenstepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning, og det kreves derfor en tilpasning i dette regelverket. Bruttoberegnet tjenstepensjon gjelder både enke- og enkemannspensjon og alderspensjon. Uførepensjon fra tjenstepensjonsordningene ble lagt om til nettoytelser fra 2015. I de tilfellene det er snakk om en lav uføregrad, og det ikke foreligger rett til en folketrygd ytelse, vil uførepensjonen bli beregnet med en tilleggssats, og disse omtales i høringsnotatet her også som en bruttoberegnet tjenstepensjon. Gjenlevende kan også ha rett til gjenlevendefordeler i alderspensjon eller uføretrygd fra folketrygden. Endringene i disse ytelsene krever også endringer i samordningsregelverket. I tillegg kommer regelverksbehovene som knytter seg til personskadetrygdene.

Tilpasningene vil gjelde for ytelser som relaterer seg både til dødsfall før 2024 og til dødsfall etter 2023.

Dagens regler for enke- og enkemannspensjon i offentlig tjenstepensjonsordning er kompliserte og sammensatt av flere ulike regelsett. Det gis en oversikt i punkt 3.1. Hvilken ytelse den etterlatte har rett på, avhenger av når den etterlatte er født, når ekteskapet ble inngått, når avdøde ble medlem av offentlig tjenstepensjonsordning og når dødsfallet skjedde. Ytelsene kan være både en nettopensjon, en bruttopensjon, eller en kombinasjon av en bruttopensjon og en nettopensjon. Nettoberegnet enke- og enkemannspensjon beregnes uavhengig av ytelsene i folketrygden. Bruttoberegnet enke- og enkemannspensjon blir derimot samordnet med tilsvarende ytelse i folketrygden. Samordningen skjer slik at folketrygdens ytelse betales fullt ut, mens pensjonen fra tjenstepensjonsordningen reduseres med et samordningsfradrag. Samordningen skal begrense den samlede pensjonsutbetalingen til et rimelig nivå i forhold til inntekten som har falt bort. Brutto enke- og enkemannspensjon samordnes med pensjon fra folketrygden til gjenlevende ektefelle (før 67 år), uføretrygd (før 67 år) og alderspensjon (fra 67 år). Den bruttoberegnete ektefellepensjonen er enten behovsprøvd eller ikke behovsprøvd. Se mer nedenfor under punkt 3.1.43.1.4 og 3.1.5 om dette skillet. For brutto behovsprøvd ektefellepensjon beregnes pensjonen ved at bruttobeløpet først avkortes mot arbeidsinntekt og egen tjenstepensjon. Deretter samordnes den reduserte bruttoytelsen med ytelser fra folketrygden.

I punktene 3.2 til 3.4 omtales kort gjeldende regler for brutto alders- og uførepensjon.

Endringene i folketrygden innebærer også endringer i regelverket for barnepensjon. Det er ikke behov for å gjøre tilpasninger i reglene for barnepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning siden slik barnepensjon i dag bare gis som en nettoytelse. De tidligere reglene om bruttoberegnet barnepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning er nå faset ut.

Lovforslaget som lå til grunn for endringene i folketrygden, jf. Prop. 13 L (2020–2021), forutsatte at reformen tidligst skulle tre i kraft 1. januar 2023. Dette kommer også til uttrykk i bestemmelser i endringsloven. Det jobbes nå ut fra en forutsetning om at endringsloven skal tre i kraft 1. januar 2024. Før ikrafttredelse vil lovteksten i endringsloven til folketrygdens ytelser rettes, slik at henvisninger til årstall gjenspeiler det reelle ikrafttredelsestidspunktet. I dette høringsnotatet legges det til grunn at ikrafttredelsestidspunktet er 1. januar 2024.

2.2 Endringer i folketrygden av ytelser til gjenlevende ektefelle og samboer

2.2.1 Ytelser til gjenlevende ektefelle som tilstås første gang etter 2023

Endringene i folketrygden ble gjennomført ved lov 18. desember 2020 nr. 139 om endringer i folketrygdloven (nye etterlatteytelser). Årstallene i teksten nedenfor er forskjøvet med ett

år sett i forhold til ordlyden i endringsloven siden det tas sikte på at reformen trer i kraft ett år senere enn det som ble lagt til grunn i endringsloven.

Den nye omstillingsstønaden til gjenlevende ektefelle ytes i inntil tre år, med mulighet for en utvidelse med inntil to år dersom den gjenlevende er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning eller har behov for tiltak for å komme i arbeid. Se endringen av folketrygdloven § 17-5. Dersom den gjenlevende er født i 1963 eller tidligere, kan ytelsen gis til fylte 67 år, forutsatt at den gjenlevende de siste fem årene før dødsfallet ikke har hatt en gjennomsnittlig årlig arbeidsinntekt som overstiger to ganger grunnbeløpet det enkelte år. Den årlige arbeidsinntekten må i tillegg ikke ha oversteget tre ganger grunnbeløpet hvert av de siste to årene før dødsfallet.

Bestemmelsene for ektefeller skal etter folketrygdloven § 1-5 også gjelde for to ugifte personer som lever sammen (samboerpar), dersom paret a) har eller har hatt felles barn, eller b) tidligere har vært gift med hverandre.

Full omstillingsstønad er 2,25 ganger grunnbeløpet ved 40 års trygdetid, jf. folketrygdloven § 17-6. Ved kortere trygdetid avkortes stønaden forholdsmessig. Det er et vilkår for rett til omstillingsstønad til gjenlevende ektefelle at avdøde i de siste fem årene før dødsfallet var medlem i folketrygden eller mottok pensjon eller uføretrygd etter folketrygdloven, se folketrygdloven § 17-2. Mottageren må være medlem av folketrygden, alternativt må enten avdøde eller gjenlevende ha minst 20 års samlet botid, se § 17-3. Dersom både den avdøde og den gjenlevende har mindre enn 20 års botid, kan det gis omstillingsstønad dersom egne særskilte vilkår er oppfylt. Departementet foreslår i et eget høringsnotat endringer i § 17-3 om disse vilkårene.

Det er et vilkår for rett til ytelse at den gjenlevende på tidspunktet for dødsfallet

- var gift med den avdøde og ekteskapet hadde vart i minst 5 år,
- har eller har hatt barn med den avdøde, eller
- har omsorg for barn under 18 år med minst halvparten av full tid.

Til en fraskilt person som helt eller i det vesentlige har vært forsørget av bidrag fra den avdøde, kan det gis omstillingsstønad dersom ekteskapet varte i minst 25 år, eller minst 15 år hvis de hadde barn sammen, se endringen av folketrygdloven § 17-4.

Ytelsen reduseres mot inntekt med 45 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet, se endringen i § 17-9. Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter folketrygdloven kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nærstående sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11, uføretrygd etter kapittel 12 der uføregraden er under 100 prosent, svangerskapspenger og foreldrepenger etter kapittel 14 og pensjonsytelser etter AFP-tilskottsloven kapitlene 2 og 3. Departementet foreslår i et eget høringsnotat endringer i hva som likestilles med arbeidsinntekt.

Folketrygdloven § 17-12 fastslår at ytelsen faller bort når den gjenlevende

- fyller 67 år eller tar ut alderspensjon fra folketrygden,
- får rett til uføretrygd for full uførhet,

- mottar AFP fra en offentlig pensjonsordning eller
- gifter seg igjen.

Folketrygdloven kapittel 16 gir i dag rett til ytelser til tidligere familiepleiere. Tidligere familiepleiere er enslige personer som har utført nødvendig pleie av og tilsyn med en nærstående. Disse kan ha rett til pensjon eller overgangsstønad når pleieforholdet opphører. Reglene om beregning av ytelsen (som utgjør summen av grunnpensjon og særtillegg), avkorting mot arbeidsinntekt og bortfall av ytelser, er i all hovedsak de samme som for etterlatteytelsene etter folketrygdloven kapittel 17. Det er vedtatt at folketrygdloven kapittel 16 skal oppheves. Videre er det vedtatt at ny ytelse til tidligere familiepleier gis som en tidsbegrenset omstillingsstønad med vilkår om aktivitetsplikt, og bestemmelser om dette er tatt inn i folketrygdloven § 17-15, jf. § 17-1 andre ledd.

Etter 2023 blir det ikke gitt etterlatteytelser til dem med full uføretrygd.

For alderspensjonister derimot kan det gis gjenlevendefordel i alderspensjonen også etter 2023, både ved at en alderspensjonist blir etterlatt eller at en etterlatt blir alderspensjonist. Gjenlevendefordelen er bare knyttet til alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19. Det betyr at det ikke gjelder noen gjenlevendefordel i egen alderspensjon for årskull født etter 1962 som får alderspensjonen fra folketrygden fullt ut beregnet etter folketrygdloven kapittel 20.

For personer født etter 1943 som får alderspensjonen beregnet etter folketrygdloven kapittel 19, utgjør gjenlevendefordelen differansen mellom alderspensjon etter folketrygdloven § 19-16 medregnet rettigheter som gjenlevende ektefelle, og alderspensjon etter kapittel 19 uten rettigheter som gjenlevende ektefelle. Gjenlevendefordelen skal ikke reguleres årlig etter § 19-14, jf. § 19-16 åttende ledd.

2.2.2 Ytelser til gjenlevende ektefelle som er tilstått før 2024

Det er vedtatt overgangsregler for dem som har fått innvilget gjenlevendeytelse med virkningstidspunkt før 1. januar 2024 (før reformen trer i kraft), jf. folketrygdloven kapittel 17 A. Kapitlet omfatter dem som har pensjon eller overgangsstønad etter folketrygdloven kapittel 16 og 17. Årstallene i teksten nedenfor er forskjøvet med ett år sett i forhold til ordlyden i den vedtatte endringsloven.

Pensjonen eller overgangsstønaden til gjenlevende ektefelle utbetales i tre år fra 1. januar 2024, jf. § 17 A-3. Stønadsperioden kan utvides med inntil to år hvis den gjenlevende er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning eller har behov for tiltak for å komme i arbeid. Dersom den gjenlevende er født i 1970 eller tidligere, kan pensjonen eller overgangsstønaden likevel utbetales til den gjenlevende fyller 67 år, likevel slik at ytelsen fra 1. januar 2029 beregnes som en omstillingsstønad, jf. punkt 2.2.1 ovenfor. Det er et vilkår for rett til utvidet stønadsperiode at den gjenlevende de siste fem årene før 1. januar 2024 ikke har hatt en gjennomsnittlig årlig arbeidsinntekt som overstiger to ganger grunnbeløpet det enkelte år. Den årlige arbeidsinntekten må i tillegg ikke ha oversteget tre ganger grunnbeløpet hvert av de siste to årene før 1. januar 2024.

Det er et vilkår at de som skal få beholde allerede innvilget ytelse før 1. januar 2024, er medlem av folketrygden, eller at enten den gjenlevende eller den avdøde har minst 20 års samlet botid, se § 17 A-2.

Ytelsen reduseres med 40 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet (§ 17 A-6). Likestilt med arbeidsinntekt er enkelte andre ytelser fra folketrygden og pensjonsytelser etter AFP-tilskottsloven kapitlene 2 og 3.

Etter § 17 A-5 faller ytelsen bort når den gjenlevende

- fyller 67 år eller mottar alderspensjon etter folketrygdloven,
- får rett til uføretrygd for full uførhet,
- mottar AFP fra en offentlig pensjonsordning, eller
- gifter seg på nytt.

For uføre med gjenlevendetillegg i uføretrygden som er innvilget før 1. januar 2024, videreføres den nominelle verdien av tillegget. Tillegget skal fra 2024 ikke reguleres årlig i samsvar med senere endringer i grunnbeløpet, se endringsloven § 12-18.

Gjenlevendetillegg i alderspensjonen er beskrevet ovenfor i punkt 2.2.1, og som nevnt der skal ikke gjenlevendetillegget reguleres etter § 19-14 for dem som er født etter 1943. Personer født i perioden 1954–1957 mottar deler av alderspensjonen både etter folketrygdloven kapittel 19 og kapittel 20. Gruppen har likevel rett til et fullt gjenlevendetillegg i alderspensjonen dersom de fyller vilkårene etter § 19-16 om alderspensjon til gjenlevende ektefelle og pensjonen er tatt ut innen utgangen av 2019. Se folketrygdloven § 20-19 a. Gjenlevendetillegget etter § 20-19 a skal fra 2024 ikke påvirkes av endringer i alderspensjonen etter kapittel 19 som gir økning i pensjonen utover endringer som følger av § 19-14. Tillegget skal ikke reguleres årlig etter § 20-18, og tillegget skal reduseres med økninger i alderspensjonen etter §§ 19-14 og 20-18.

2.3 Tidligere tilpasninger av offentlig tjenstepensjon

2.3.1 Samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden

Fra 1. januar 2011 blir alderspensjonen fra offentlig tjenstepensjonsordning levealdersjustert på samme måte som i folketrygden. Samordningen av offentlig tjenstepensjon med alderspensjon fra folketrygden er tilpasset reglene om fleksibelt uttak av pensjon fra folketrygden, levealdersjustering og nye regler for regulering av pensjon. Samordningen skjer som om folketrygden tas ut samtidig med tjenstepensjonen og påvirkes derfor ikke av når alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut. Reglene er gitt på bakgrunn av Prop. 107 L (2009–2010) A) *Lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av Statens pensjonskasse* B) *Endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009)*. Her ble regler om samordning av alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 19 foreslått, og Stortinget traff lovvedtak i saken

på bakgrunn av denne proposisjonen og Innst. 360 L (2009–2010), se lov 25. juni 2010 nr. 29 om endringer i lov om Statens Pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og i enkelte andre lover (oppfølging av avtale om tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor i tariffoppgjøret 2009).

I Prop. 61 L (2017–2018) *Endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning)* ble det foreslått regler for samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden for årskullene fra og med 1954-kullet. Disse årskullene får hele eller deler av alderspensjonen fra folketrygden beregnet etter folketrygdloven kapittel 20. Det ble også foreslått regler for hvordan tjenestepensjonen skal levealdersjusteres i disse tilfellene. Stortinget traff vedtak i saken på bakgrunn av proposisjonen og Innst. 343 L (2017–2018). Endringene framgår av lov 15. juni 2018 nr. 30 om endringer i lov om Statens pensjonskasse, lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover (tilpasning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning til alderspensjon fra folketrygden opptjent etter nye regler – levealdersjustering og samordning). De nye opptjeningsreglene i folketrygden etter folketrygdloven kapittel 20 innebærer at pensjonsopptjeningen akkumuleres i en pensjonsbeholdning. De nye reglene for samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden er tilpasset disse nye opptjeningsreglene. Samordningsreglene gjelder delvis for årskullene 1954–1962, som får alderspensjon fra folketrygden etter både nye opptjeningsregler (folketrygdloven kapittel 20) og gamle regler (folketrygdloven kapittel 19). For årskull fra og med 1963-kullet gjelder de nye samordningsreglene fullt ut for all opptjening av tjenestepensjon i dagens bruttoordning. Sentrale prinsipper i regelverket for de eldre årskullene er videreført også for yngre årskull: Samordning og levealdersjustering skal tidligst skje fra fylte 67 år, og dersom alderspensjonen fra folketrygden er tatt ut tidligere enn tjenestepensjonen, skal det samordnes som om pensjonene er tatt ut samtidig, slik at tjenestepensjonen ikke kompenserer for tidlig uttak av alderspensjon fra folketrygden.

Den nevnte Prop. 61 L (2017–2018) hadde ikke forslag til bestemmelser om samordning av brutto ektefellepensjon med folketrygd opptjent med ny opptjeningsmodell (folketrygdloven kapittel 20). Her er det senere gjort tilpasninger som innebærer at bruttoberegnet ektefellepensjon konverteres til nettoppensjon ved fylte 67 år, se nedenfor under punkt 2.3.4.

2.3.2 Pensjonsavtale 3. mars 2018

Den 3. mars 2018 ble det inngått en avtale mellom Arbeids- og sosialdepartementet, LO, Unio, YS, Akademikerne, KS og Spekter om en ny pensjonsløsning for ansatte i offentlig sektor. Avtalen ble fulgt opp med lovforslag i Prop. 87 L (2018–2019) *Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (ny tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor)*. Gjennom Stortingets behandling av proposisjonen og Innst. 314 L (2018–2019) er det vedtatt en ny pensjonsløsning for årskull født i 1963 og senere, jf. lov

21. juni 2019 nr. 26 om endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (ny tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor). Den nye alderspensjonen omtales som påslagspensjon. Ytelsen beregnes uavhengig av folketrygden og skal ikke samordnes mot andre ytelser eller avkortes mot inntekt. Den nye ordningen fases inn fra 1. januar 2020, og de første utbetalingene starter i 2025 da 1963-kullet blir 62 år. Avtalens punkt om AFP er fulgt opp i et høringsnotat fra 17. november 2022 der det er foreslått regler om ny AFP i offentlig sektor for dem som er født i 1963 eller senere.

2.3.3 Samordning av enke- og enkemannspensjon med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 19

Samordning av bruttoberegnet enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden opptjent etter de gamle reglene (kapittel 19) er tilpasset de fleksible uttaksreglene i folketrygden. Det skjedde gjennom Stortingets behandling av Prop. 107 L (2009–2010) og Innst. 360 L (2009–2010). Ektefellepensjonen samordnes med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 tidligst fra 67 år. Samordningsfradragene for ektefellepensjonen divideres ikke med forholdstall. Dersom det er tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, samordnes enke- eller enkemannspensjonen med den pensjonen eller overgangsstønaden etter folketrygdloven kapittel 17 som enken eller enkemannen ville hatt rett til dersom vedkommende ikke hadde tatt ut alderspensjon.

2.3.4 Konvertering av bruttoberegnet enke- eller enkemannspensjon til nettoberegnet pensjon ved fylte 67 år for årskull som omfattes av folketrygdloven kapittel 20

På bakgrunn av Prop. 71 L (2019–2020) *Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (innfasing av nettoberegnet ektefellepensjon)* og Innst. 295 L (2019–2020) vedtok Stortinget regler om beregning av enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning fra fylte 67 år for årskull som er født fra og med 1954. Endringen besto i at bruttoberegnet ektefellepensjon erstattes av nettoberegnet ektefellepensjon fra 67 år med en andel som tilsvarer andelen alderspensjon gjenlevende vil motta etter folketrygdloven kapittel 20. Den nettoberegnete ektefellepensjonen, som erstatter bruttoberegnet ektefellepensjon, gis med ulike satser for dem som har rett til behovsprøvd ektefellepensjon og dem som har rett til ikke-behovsprøvd ektefellepensjon (ved full opptjenings tid 9 prosent av pensjonsgrunnlaget for dem med behovsprøvd ektefellepensjon og 27 prosent for dem med ikke-behovsprøvd ektefellepensjon). Det vises til lov 19. juni 2020 nr. 70 om endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (innfasing av nettoberegnet ektefellepensjon). Formålet med bestemmelsene var å unngå samordning av bruttoberegnet enke- og enkemannspensjon med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 20.

2.4 Behov for tilpasninger av offentlig tjenstepensjon til nye etterlatteytelser fra folketrygden

De nye etterlatteytelsene fra folketrygden krever endringer i regelverket for samordning av brutto tjenstepensjon før fylte 67 år. Dette gjelder:

- Bruttoberegnet ektefellepensjon
- Bruttoberegnet alderspensjon
- Bruttoberegnet uførepensjon ved lav uføregrad
- En kombinasjon av de nevnte pensjonene.

2.5 Forholdet til trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen

Forordning (EF) nr. 883/2004 av 29. april 2004 om koordinering av trygdeordninger (trygdeforordningen) og forordning (EF) nr. 987/2009 av 16. september 2009 om regler for gjennomføring av forordning (EF) nr. 883/2004 (gjennomføringsforordningen) er tatt inn i EØS-avtalen vedlegg VI (henholdsvis nr. 1 og nr. 2). Disse to forordningene, samt de senere forordningene som har endret dem, er nå inkorporert i folketrygdloven § 1-3 a. Før 25. november 2022 var forordningene inkorporert i norsk rett ved forskrift 22. juni 2012 nr. 585 om inkorporasjon av trygdeforordningene i EØS-avtalen. I blant annet lov om Statens pensjonskasse blir det vist til inkorporasjonsbestemmelsen i folketrygdloven. Det framgår av § 46 fjerde ledd at bestemmelsene som er gitt i eller i medhold av loven, skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig for å overholde forpliktelser som følger av EØS-avtalens hoveddel og avtaler og forordninger som er nevnt i inkorporasjonsbestemmelsen.

Sentrale forpliktelser som Norge har etter forordningene, er spørsmål om lovvalg, likebehandling, sammenlegging av tid, delpensjonsprinsippet og eksportabilitet. Endringene som foreslås i høringsnotatet omhandler ingen spørsmål som er av betydning for Norges forpliktelser etter de aktuelle forordningene, og har derfor ingen konsekvenser for forholdet til trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

3 Gjeldende rett

3.1 Enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning

3.1.1 Innledning

Enke- og enkemannspensjon (i teksten også kalt ektefellepensjon) fra offentlig tjenstepensjonsordning kan deles i tre kategorier; Nettoberegnete, brutto behovsprøvde og brutto ikke-behovsprøvde ektefellepensjoner.

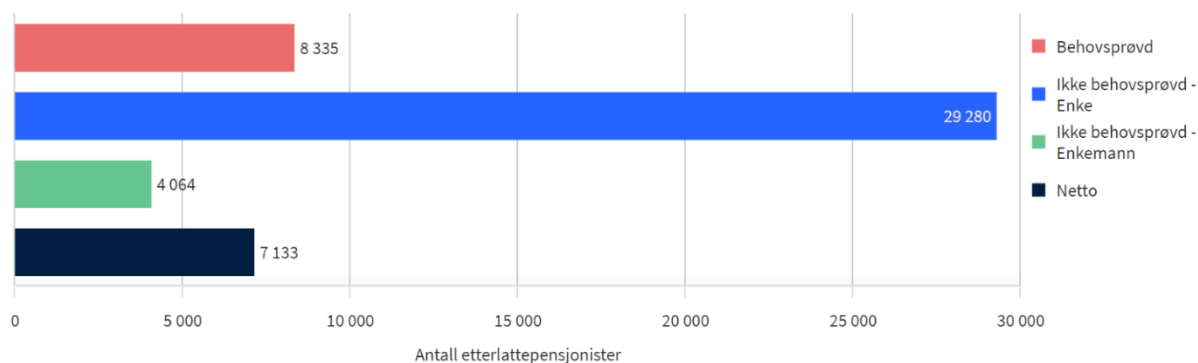
Netto enke- og enkemannspensjon regnes som ni prosent av pensjonsgrunnlaget til den avdøde ved full opptjeningstid. Pensjonen avkortes forholdsmessig ved redusert opptjeningstid. Beløpet skal ikke samordnes med ytelser fra folketrygden eller avkortes mot egen inntekt. Netto ektefellepensjon ble innført i 2001. I en lang overgangsperiode gjelder imidlertid også de tidligere reglene om bruttoberegnet enke- og enkemannspensjon for enkelte grupper.

Bruttoberegnet enke- og enkemannspensjon beregnes som 39,6 prosent av pensjonsgrunnlaget til den avdøde ved full opptjeningstid. Ved kortere opptjeningstid avkortes pensjonen forholdsmessig. De *behovsprøvede ektefellepensjonene* avkortes mot forventet arbeidsinntekt og reduseres ved egen tjenstepensjon. De *ikke-behovsprøvede ektefellepensjonene* avkortes ikke mot arbeidsinntekt og egen tjenstepensjon. De ikke-behovsprøvede ektefellepensjonene har også gunstigere samordningsregler enn de behovsprøvede pensjonene. Det er som det framgår av punkt 4, stor forskjell i nivået på utbetalingene av de ulike pensjonene.

Ettersom kvinner i gjennomsnitt lever lenger enn menn, og kvinner i gjennomsnitt er yngre enn menn når ekteskap inngås, er et klart flertall av mottagerne av ektefellepensjon kvinner. Overgangsreglene forsterker kjønnsdimensjonen og innebærer at det er klart flere kvinner blant dem som har rett til bruttoberegnet ektefellepensjon, særlig for de ikke-behovsprøvede rettighetene. For å belyse omfanget av mottakere, har departementet innhentet opplysninger fra Statens pensjonskasse. Figur 3.1 viser at ca. 68 prosent av de etterlatte har en brutto ikke-behovsprøvd ektefellepensjon. Ca. 17 prosent av de etterlatte har en brutto behovsprøvd ektefellepensjon, mens ca. 15 prosent har en netto ektefellepensjon.

Av det totale antallet er ca. 79 prosent av de etterlatte med rett til ektefellepensjon fra Statens pensjonskasse kvinner. Av alle kvinnene med rett til ektefellepensjon har cirka 76 prosent brutto ikke-behovsprøvd ektefellepensjon.

Figur 3.1 Oversikt over fordelingen av pensjonstype til de 48 770 etterlatte med ektefellepensjon i SPK. Tall pr. 29. april 2022.

3.1.2 Vilkår for rett til de ulike kategoriene av ektefellepensjon

Fra 1. januar 2001 ble det innført nettoberegnet ektefellepensjon. Enkelte grupper ble ved innføringen unntatt fra reglene om nettoberegnet ektefellepensjon slik at de fortsatt var omfattet av bruttoberegnet ektefellepensjon. Dette gjaldt for dem som er født før 1. juli

1950 og avdøde ektefelle var medlem i en offentlig tjenstepensjonsordning før 1. juli 2000.

Full brutto ektefellepensjon utgjør 39,6 prosent av pensjonsgrunnlaget til avdøde. Dette tilsvarer 60 prosent av alderspensjonen til avdøde, som igjen utgjør 66 prosent av pensjonsgivende inntekt. Dersom opptjeningstiden er kortere enn full pensjonsgivende tjenestetid, avkortes pensjonen forholdsmessig.

Som nevnt ovenfor kan bruttoberegnet ektefellepensjon være både en behovsprøvd ytelse og en ikke-behovsprøvd ytelse. I Statens pensjonskasse ble skillet innført i 1976 da de behovsprøvede reglene ble innført. Den ikke-behovsprøvede ytelsen gjaldt lenge bare for kvinner som var gift med menn med medlemskap før 1. oktober 1976. EFTA-domstolen konkluderte 30. oktober 2007 med at særreglene for kvinnelige etterlatte var i strid med likestillingsdirektivet og artikkel 69 i EØS-avtalen. Dommen ble fulgt opp gjennom Stortingets behandling av Prop. 10 L (2009–2010) *Endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse og i enkelte andre lover*, jf. Ot.prp. nr. 101 (2008–2009) *Om lov om endringer i lov om Statens Pensjonskasse og i enkelte andre lover*, og Innst. 55 L (2009–2010), jf. lov 5. januar 2010 nr. 1 om endringer i lov om Statens Pensjonskasse og i enkelte andre lover. Endringen ga både en innsnevring og en utvidelse av eksisterende regelverk. Lov om Statens pensjonskasse, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere ble endret med virkning fra 1. februar 2010 slik at etterlatte etter kvinnelige medlemmer også kan få brutto ikke-behovsprøvd etterlattepensjon, men bare for den opptjeningstiden avdøde hadde fra og med 1. januar 1994, tidspunktet da EØS-avtalen ble gjeldende i Norge. Opptjening før denne tiden vil være behovsprøvd. Utvidelsen innebar altså en delt beregning, der en del er behovsprøvd og en del er ikke-behovsprøvd. Det ble samtidig gjort en innsnevring i gruppen som er omfattet av den ikke-behovsprøvede ytelsen.

Bruttoberegnet ektefellepensjon gjelder i dag for følgende grupper:

- Når dødsfallet skjedde før 1. januar 2001 var alle gjenlevende ektefeller omfattet av reglene for bruttoberegnet ektefellepensjon. Enker etter mannlig medlem med medlemskap før 1. oktober 1976 hadde rett til ikke-behovsprøvd enkepensjon.
- Når dødsfallet skjedde mellom 1. januar 2001 og 1. februar 2010 hadde følgende grupper rett til bruttoberegnet etterlattepensjon:
 - Gjenlevende ektefelle født før 1. juli 1950, og avdøde ektefelle var medlem før 1. juli 2000.
 - Enker etter mannlig medlem med medlemskap før 1. oktober 1976 hadde uansett rett til bruttoberegnet ikke-behovsprøvd enkepensjon.
- Når dødsfallet skjer etter 31. januar 2010 er følgende grupper omfattet av bruttoberegnet etterlattepensjon:
 - Gjenlevende ektefelle født før 1. juli 1950, og avdøde ektefelle var medlem før 1. juli 2000.
 - Gjenlevende ektefelle født før 1. januar 1955 der avdøde ble medlem av SPK første gang før 1. oktober 1976, og ekteskapet ble inngått før 1. januar 2010. Enker har rett til ikke-behovsprøvd ektefellepensjon for hele pensjonen, mens øvrige har rett

til slik pensjon for den del av pensjonen som er beregnet for tjenestetid etter 31. desember 1993.

- Ved lovendringen i 2010 ble det også gjort endringer med tilbakevirkende kraft som fulgte opp EFTA-domstolens dom i 2007 for dødsfall som hadde skjedd i perioden fra 1. januar 1994.

Det er fortsatt slik at langt de fleste nye ektefellepensjonene er bruttoberegnet.

Som nevnt i punkt 2.3.4 ble det i 2020 innført en ordning der ektefellepensjoner for dem som er født i 1954 eller senere, og som omfattes av bruttoberegnet ektefellepensjon, etter fylte 67 år beregnes helt eller delvis som en nettopensjon. Andelen av pensjonen som beregnes som en nettopensjon, tilsvarer andelen alderspensjon som gjenlevende vil motta etter folketrygdloven kapittel 20. Nivået på nettoytelsen er 9 prosent av pensjonsgrunnlaget til avdøde ved full opptjeningstid for dem som omfattes av behovsprøvd ektefellepensjon og 27 prosent av pensjonsgrunnlaget for dem som omfattes av ikke-behovsprøvd ektefellepensjon.

Tabell 3.1 viser den prosentvise fordelingen av hvor mange som får utbetalt hvilken type ektefellepensjon for aldersgruppene over og under 67 år i Statens pensjonskasse.

Tabell 3.1 Prosentvis fordeling av hvem som har hvilken type ektefellepensjon fordelt på aldersgruppe før 67 år og etter 66 år. Tallene er fra Statens pensjonskasse 4. mai 2022.

Pensjonstype	Før 67 år	Etter 66 år
Behovsprøvd bruttoberegnet ektefellepensjon	5,0 %	19,7 %
Ikke-behovsprøvd bruttoberegnet enkepensjon	6,9 %	67,0 %
Ikke-behovsprøvd bruttoberegnet enkemannspensjon	0,3 %	9,3 %
Nettoberegnet ektefellepensjon	87,8 %	5,0%

3.1.3 Nettoberegnet ektefellepensjon

Reglene om nettoberegnet ektefellepensjon framgår av lov om Statens pensjonskasse § 33. Tilsvarende regler gjelder for lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov om pensjonsordning for sykepleiere. Full nettoberegnet ektefellepensjon utgjør ni prosent av pensjonsgrunnlaget til avdøde. Ved kortere medlemstid enn 30 år avkortes pensjonen med så mange 30-deler som mangler. Netto ektefellepensjon skal ikke samordnes med ytelser fra folketrygden eller reduseres på grunn av arbeidsinntekt, dvs. at de nettoberegnete ektefellepensjonene beregnes likt uavhengig av om gjenlevende er lønsmottaker eller mottar uføreytelser, gjenlevendepensjon eller alderspensjon. Bestemmelsene om nettoberegnet ektefellepensjon ble innført i 2001.

3.1.4 Ikke-behovsprøvd bruttoberegnet ektefellepensjon

Reglene for ikke-behovsprøvd bruttoberegnet ektefellepensjon framgår av blant annet lov om Statens pensjonskasse § 34. Bruttoberegnet ektefellepensjon utgjør 39,6 prosent (60

prosent av bruttosatsen for alderspensjon på 66 prosent) av pensjonsgrunnlaget til avdøde, ved full opptjening. Ved kortere medlemstid enn 30 år avkortes pensjonen med så mange 30-deler som mangler. Pensjonen avkortes ikke mot arbeidsinntekt, og den reduseres heller ikke ved egen tjenstepensjon, men pensjonen samordnes med gjenlevendepensjon, uføreytelser og alderspensjon fra folketrygden. Det er ulike samordningsregler avhengig av om ektefellepensjonen samordnes med gjenlevendepensjon, uføreytelser eller alderspensjon. Samordningen påvirkes også av om gjenlevende har egen uførepensjon eller egen alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning.

Samordningsfradraget for gjenlevendepensjon fra folketrygden er $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp og 55 prosent av tilleggspensjonen til avdøde, jf. samordningsloven § 22 nr. 2 og § 23 nr. 1 og nr. 2. Dersom gjenlevendepensjonen fra folketrygden er redusert pga. forventet eller faktisk inntekt, skal samordningsfradraget for gjenlevendepensjonen reduseres i samme grad som gjenlevendepensjonen er redusert.

Fra 67 år samordnes ektefellepensjonen med alderspensjon fra folketrygden beregnet etter folketrygdloven kapittel 19 (årskull som omfattes av folketrygdloven kapittel 20, får fra 67 år ektefellepensjonen helt eller delvis beregnet som en nettopensjon som ikke skal samordnes med ytelsen fra folketrygden, se punkt 2.3.4). Samordningsfradraget for alderspensjon fra folketrygden er $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp og 55 prosent av tilleggspensjonen til avdøde, jf. samordningsloven § 19 og § 23 nr. 1 og nr. 2. For de ikke-behovsprøvde ektefellepensjonene er det imidlertid en begrensning i samordningsfradraget for tilleggspensjonen ved at gjenlevendes egenopptjente tilleggspensjon skal skjermes fra samordning (fridelsprinsippet). Dette innebærer at samordningsfradraget, i så godt som alle tilfeller, blir klart lavere enn 55 prosent av avdødes tilleggspensjon, og i de fleste tilfeller er det i realiteten kun gjenlevendefordelen, dvs. økningen i alderspensjonen som følge av at man får medregnet deler av avdødes opptjening i alderspensjonen, som samordnes.

Samordningsfradragene levealdersjusteres ikke. Det innebærer at brutto ektefellepensjon ikke kompenserer for at alderspensjonen fra folketrygden levealdersjusteres. Dersom det er tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, samordnes ektefellepensjonene med den gjenlevendepensjonen eller overgangsstøtaden gjenlevende ville hatt rett til fra folketrygden dersom vedkommende ikke hadde tatt ut alderspensjon.

Samordningsreglene for uføretrygd fra folketrygden ble endret fra 1. januar 2015, da uførepensjon ble erstattet av uføretrygd. Samordningsfradraget for uføretrygden er fortsatt $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp ved full opptjeningstid, selv om uføretrygden ikke lenger er bygget opp av grunnpensjon og tilleggspensjon, jf. samordningsloven § 19. Fradraget avkortes forholdsmessig når tjenstepensjonen ikke er beregnet for full tjenestetid og når pensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. Videre skal det gjøres fradrag for gjenlevendetillegg fra folketrygden (dvs. tillegget til uføretrygden), jf. samordningsloven § 23 a tredje ledd.

Samordningsfradraget for arbeidsavklaringspenger utgjør $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet ved full tjenestetid. Fradraget avkortes forholdsmessig når tjenstepensjonen ikke er beregnet for full tjenestetid og når pensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent, jf. samordningsloven § 19 andre ledd. Det gjøres fradrag for den delen av

arbeidsavklaringspengene som overstiger folketrygdens grunnbeløp. Dersom arbeidsavklaringspengene er gradert, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp, jf. samordningsloven § 23 nr. 1 andre ledd.

Dersom gjenlevende også mottar uførepensjon eller alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning, blir samordningsfradragene i ektefellepensjonen påvirket av dette. Når gjenlevende selv mottar alderspensjon eller uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning, vil det meste av samordningsfradragene være trukket i egenpensjonen. Dette begrenser derfor samordningsfradragene i ektefellepensjonen, og utbetalt ektefellepensjon øker sammenlignet med tilfeller hvor gjenlevende ikke har rett til egen alders- eller uførepensjon. Når gjenlevende mottar egen alderspensjon, vil mesteparten av fradraget for grunnpensjonen allerede være trukket i alderspensjonen, og samordningsfradraget vil typisk kun være differensen mellom et ikke-levealdersjustert fradrag og et levealdersjustert fradrag.

Når gjenlevende mottar egen uførepensjon eller alderspensjon, skal det ikke gjøres fradrag for $\frac{3}{4}$ grunnbeløp dersom tjenstepensjonen er beregnet etter full tjenestetid, jf. forskrift 22. januar 2015 nr. 50 § 3 første ledd. Når uførepensjonen eller alderspensjonen er beregnet etter mindre enn full tjenestetid, skal det gjøres fradrag for deler av $\frac{3}{4}$ grunnbeløp. Samordningsfradraget for $\frac{3}{4}$ grunnbeløp skal multipliseres med en brøk hvor telleren utgjør differansen mellom full tjenestetid og tjenestetiden i uførepensjonen eller alderspensjon og nevneren utgjør full tjenestetid, jf. nevnte forskrift § 3 andre ledd.

Generelt skal fradragene i ektefellepensjonen settes ned forholdsmessig dersom ektefellepensjonene ikke er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid og når ytelsene fra folketrygden er gradert eller redusert som følge av kortere trygdetid enn 40 år.

3.1.5 Behovsprøvd bruttoberegnet ektefellepensjon

Reglene for behovsprøvd bruttoberegnet ektefellepensjon framgår av blant annet lov om Statens pensjonskasse §§ 34–36. Full ektefellepensjon utgjør 39,6 prosent av pensjonsgrunnlaget til avdøde. Ved kortere medlemstid enn 30 år avkortes pensjonen med så mange 30-deler som mangler.

Ektefellepensjonen avkortes mot arbeidsinntekt og samordnes med gjenlevendepensjon, uføreytelser og alderspensjon fra folketrygden. Videre blir den redusert dersom gjenlevende også har egen alderspensjon eller uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning. Det er forskjellige samordningsregler avhengig av om ektefellepensjonen samordnes med gjenlevendepensjon, uføretrygd eller alderspensjon.

Ektefellepensjonen avkortes mot faktisk og forventet arbeidsinntekt. Pensjonen skal ikke reduseres når den faktiske eller forventede inntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet i folketrygden. Pensjonen reduseres med 40 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet. Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger, sykepenger, stønad ved barns og andre nærstående sykdom, arbeidsavklaringspenger, svangerskapspenger, foreldrepenger og pensjonsytelser etter AFP-tilskottsloven. Har den gjenlevende ektefellen

fylt 67 år, skal ektefellepensjonen ikke avkortes med mindre gjenlevende faktisk har arbeidsinntekt. Etter fylte 70 år avkortes ikke pensjonen i det hele tatt.

Samordningsfradraget for gjenlevendepensjon fra folketrygden er ved full tjenestetid $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet og 55 prosent av tilleggspensjonen til avdøde, jf. samordningsloven § 22 nr. 2 og § 23 nr. 1 og nr. 2. Dersom gjenlevendepensjonen fra folketrygden er redusert pga. forventet eller faktisk inntekt, skal samordningsfradraget for gjenlevendepensjonen reduseres i samme grad som gjenlevendepensjonen er redusert.

Fra 67 år samordnes ektefellepensjonen med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 19 (årskull som omfattes av folketrygdloven kapittel 20, får fra 67 år ektefellepensjonen helt eller delvis beregnet som en nettopensjon som ikke skal samordnes med ytelsen fra folketrygden, se punkt 2.3.4), jf. samordningsloven § 19 og § 23 nr. 1 og nr. 2. Samordningsfradraget for alderspensjon fra folketrygden er $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet og 55 prosent av tilleggspensjonen til avdøde. For de behovsprøvde ektefellepensjonene er det ingen begrensning på samordningsfradraget for tilleggspensjonen slik det er for de ikke-behovsprøvde. Samordningsfradraget for tilleggspensjonen blir derfor normalt 55 prosent av avdødes tilleggspensjon. Dette er i de aller fleste tilfeller et klart høyere beløp enn gjenlevendefordelen i alderspensjonen fra folketrygden. Gjenlevendefordelen i alderspensjonen fra folketrygden er økningen i alderspensjonen som skyldes at en er gjenlevende, dvs. utbetalt alderspensjon fratrukket den gjenlevendes egenopptjente alderspensjon. Det gjøres også fradrag for avdødes tilleggspensjon når gjenlevende ikke har en fordel av å få medregnet avdødes tilleggspensjon.

Verken ektefellepensjonen eller samordningsfradragene i ektefellepensjonen levealdersjusteres. Dersom det er tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, samordnes ektefellepensjonene med den gjenlevendepensjonen eller overgangsstønadene gjenlevende ville hatt rett til fra folketrygden dersom vedkommende ikke hadde tatt ut alderspensjon.

For de behovsprøvde ektefellepensjonene er samordningsfradraget for uføretrygden $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet ved full opptjeningstid, selv om uføretrygden ikke lenger består av grunnpensjon og tilleggspensjon, jf. samordningsloven § 19. Fradraget avkortes forholdsmessig når tjenestepensjonen ikke er beregnet for full tjenestetid og når pensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. Videre gjøres det fradrag for 50 prosent av den uføretrygden avdøde hadde eller ville hatt rett til, jf. samordningsloven § 23 a første ledd. Samordningsfradraget skal likevel ikke være lavere enn differansen mellom avdødes minsteytelse beregnet med gjenlevendes sivilstand og 50 prosent av gjenlevendes egen uføretrygd. Er uføretrygden fra folketrygden gradert, skal fradraget settes ned forholdsmessig. Det samme gjelder hvis ektefellepensjonen er redusert for inntekt. Er begge ytelsene gradert eller redusert for inntekt, benyttes den laveste graden. Fradraget skal også settes ned forholdsmessig dersom ektefellepensjonen ikke er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid.

Samordningsfradraget for arbeidsavklaringspenger er som for den ikke-behovsprøvde ektefellepensjonen $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp ved full tjenestetid. Videre gjøres det fradrag for den delen av arbeidsavklaringspengene som overstiger grunnbeløpet. Dersom

arbeidsavklaringspengene er gradert, skal det ved samordningen legges til grunn et forholdsmessig redusert grunnbeløp.

Dersom gjenlevende også mottar uførepensjon eller alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning, reduseres ektefellepensjonen før den samordnes. Har den gjenlevende ektefellen alderspensjon, skal pensjonene ikke overstige et beløp som svarer til 60 prosent av summen av den gjenlevendes og den avdødes alderspensjoner, jf. for eksempel lov om Statens pensjonskasse § 35. Avdødes alderspensjon regnes av samme pensjonsgrunnlag og tjenestetid som er lagt til grunn for ektefellepensjonen. Det overskytende beløpet skal gå til fradrag i ektefellepensjonen.

Har den gjenlevende ektefellen uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning, skal pensjonene ikke overstige et beløp som svarer til 60 prosent av summen av den gjenlevendes og den avdødes pensjoner. I beregningen legges det til grunn en beregnet alderspensjon for den gjenlevende ektefellen med samme pensjonsgrunnlag og tjenestetid som den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen. Dersom den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen er gradert, skal den beregnede alderspensjonen graderes tilsvarende.

Når gjenlevende selv mottar alderspensjon eller uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning, vil ektefellepensjonen være redusert før den samordnes. At gjenlevende mottar en egen alderspensjon eller uførepensjon påvirker også samordningen av ektefellepensjonen ved at størstedelen av samordningsfradragene vil være trukket i egenpensjonen. Samordningsfradraget vil da typisk kun være differensen mellom et ikke levealdersjustert fradrag og et levealdersjustert fradrag. Også mesteparten av fradraget for tilleggspensjonen vil være trukket i egenpensjonen, slik at restfradraget typisk reduseres til gjenlevendefordelen i alderspensjonen.

Når gjenlevende mottar egen uførepensjon eller alderspensjon beregnet etter full tjenestetid, skal samordningsfradraget for uføretrygden begrenses til gjenlevendetillegget til uføretrygden, jf. forskrift 22. januar 2015 nr. 50 § 2. Når uførepensjonen eller alderspensjonen er beregnet etter mindre enn full tjenestetid, skal det gjøres fradrag for deler av avdødes uføretrygd. Fradraget skal begrenses til summen av a) gjenlevendetillegget multiplisert med tjenestetidsbrøken i uførepensjonen eller alderspensjonen, og b) 50 prosent av avdødes uføretrygd multiplisert med en brøk hvor telleren utgjør differansen mellom full tjenestetid og tjenestetiden i uførepensjonen eller alderspensjon, og nevneren utgjør full tjenestetid.

Som for ikke-behovsprøvd ektefellepensjon er det generelt slik at fradragene i ektefellepensjonen settes ned forholdsmessig dersom ektefellepensjonene ikke er beregnet for full pensjongivende tjenestetid og når ytelsene fra folketrygden er gradert eller redusert som følge av kortere trygdetid enn 40 år.

I mange tilfeller vil gjenlevende både motta ytelser fra folketrygden og lønnsinntekt. For eksempel kan den gjenlevende være 50 prosent ufør og 50 prosent arbeidsfør med lønnsinntekt, eller gjenlevende kan motta en gradert alderspensjon i kombinasjon med inntekt. I slike tilfeller skal ektefellepensjonene først reduseres for inntekt og eventuelt

reduseres for egenpensjon fra offentlig tjenstepensjon, og deretter skal ektefellepensjonene samordnes. Samordningsfradragene skal da settes ned med den laveste utbetalingsgraden av ektefellepensjonen og folketrygdytelsen. Dersom for eksempel uføretrygden pga. lønnsinntekt utbetales med 50 prosent, og ektefellepensjonen pga. lønnsinntekt er avkortet til 60 prosent, skal samordningsfradragene settes ned med 50 prosent.

3.1.6 Kombinasjon av ikke-behovsprøvd og behovsprøvd ektefellepensjon

Regelverket for å beregne brutto ektefellepensjoner kompliseres ved at enkelte får ektefellepensjonen delvis beregnet som en ikke-behovsprøvd bruttoytelse og delvis som en behovsprøvd bruttoytelse. Dette knytter seg til utvidelsen som skjedde i 2010, se punkt 3.1.2 ovenfor. Da skal deler av ektefellepensjonen reduseres for inntekt, og samordningen skal skje etter to forskjellige samordningsregimer.

3.2 Brutto alderspensjon før 67 år

De som har en lavere aldersgrense enn 70 år, kan ta ut alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning før 67 år. Den lavere aldersgrensen kalles ofte særaldersgrense og er enten 65, 63 eller 60 år. Dersom summen av alder og tjenestetid er minst 85 år, kan uttaket av alderspensjon skje inntil tre år før den lavere aldersgrensen. Full brutto alderspensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Kravet til full opptjeningstid er 30 år. Har medlemmet mindre tjenestetid enn 30 år, avkortes alderspensjonen forholdsmessig.

I dag utgjør samordningsfradraget for dem med slik særalderspensjon som er beregnet etter full tjenestetid og som samtidig har en gjenlevenderett i folketrygden, $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet og eventuelt sært tillegg, jf. samordningsloven § 19 andre ledd, § 22 nr. 2 og 3 og § 23 nr. 1 andre ledd. Er tjenestetiden kortere enn full tid, skjer en forholdsmessig reduksjon av samordningsfradraget. Tilsvarende gjelder når folketrygdytelsen er redusert som følge av kortere trygdetid enn 40 år. I tilfeller der ektefellepensjonen er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenstepensjonen dessuten også reduseres etter samme prosentsats (grad) som pensjonen fra folketrygden er redusert med, likevel slik at dersom tjenstepensjonen også er gradert, benyttes den laveste av gradene.

3.3 Brutto uførepensjon med lav uføregrad

Reglene for uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning ble lagt om fra 1. januar 2015. Endringen innebar at uføreytelsen normalt er en nettopensjon som kommer i tillegg til folketrygdens ytelser uten at pensjonene blir samordnet med hverandre. Det er likevel åpnet for at offentlig tjenstepensjonsordning kan tilstå uførepensjon selv om folketrygden ikke tilstår noen uføreytelse. Det gjelder i tilfeller der uføregraden er lavere enn minste uføregrad som gjelder for folketrygden. I offentlig tjenstepensjon kreves det minst 20 prosent uføregrad, jf. lov om Statens pensjonskasse § 27 tredje ledd siste punktum.

En uførepensjon blir i høringsnotatet her regnet som en bruttopensjon når den utgjør a) 25 prosent av grunnbeløpet, begrenset til 6 prosent av pensjonsgrunnlaget og b) 69 prosent av

pensjonsgrunnlaget opp til 12 ganger grunnbeløpet, se lov om Statens pensjonskasse § 28 andre ledd.

I dag samordnes en brutto uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning beregnet etter full tjenestetid med pensjon til gjenlevende ektefelle fra folketrygden med $\frac{3}{4}$ av folketrygdens grunnbeløp og eventuelt sært tillegg, se samordningsloven § 22 nr. 2 og nr. 3 og § 23 nr. 1 andre ledd. Er tjenestetiden kortere enn full tid, skjer en forholdsmessig reduksjon av samordningsfradraget. Det skjer en reduksjon av samordningsfradraget når folketrygdtelsen er redusert som følge av kortere trygdetid enn 40 år og når tjenstepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. I tilfeller der ektefellepensjonen er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenstepensjonen dessuten også reduseres etter samme proSENTSATS (grad) som pensjonen fra folketrygden er redusert med, likevel slik at dersom tjenstepensjonen også er gradert, benyttes den laveste av gradene.

3.4 Oppsatt brutto alderspensjon for dem som er omfattet av ny offentlig tjenstepensjonsordning (årskull fra og med 1963-kullet)

Det er vedtatt en ny alderspensjonsordning i de offentlige tjenstepensjonsordningene for medlemmer født i 1963 eller senere. For opptjeningstid etter 2019, gis det en nettoberegnet alderspensjon kalt påslagpensjon. Denne ytelsen kan tas ut fra fylte 62 år. For opptjeningstid før 2020 gis det en oppsatt pensjonsrett dersom samlet pensjonsopptjening i ny og gammel ordning er minst tre år.

Den oppsatte pensjonen beregnes av medlemmets pensjonsgrunnlag per 31. desember 2019. Har medlemmet per 31. desember 2019 lenger tjenestetid enn 30 år, skal gjennomsnittlig stillingsandel beregnes med utgangspunkt i de 30 årene med høyest stillingsandel. Alderspensjonen skal levealdersjusteres ved hjelp av et justeringstall som fastsettes med utgangspunkt i delingstallet som gjelder i folketrygden. Justeringstallet framkommer ved å dividere delingstallene med 13,42. Det er justeringstallet ved uttak av pensjonen som skal legges til grunn. Alderspensjonen gis tidligst fra og med måneden etter den måneden melding om uttak blir gitt, likevel tidligst fra og med måneden etter fylte 62 år. Dersom pensjonen ikke er tatt ut innen medlemmet fyller 75 år, utbetales pensjonen fra og med måneden etter fylte 75 år. Det er et vilkår at medlemmet mottar alderspensjon fra folketrygden på uttakstidspunktet. Pensjonen kan ikke tas ut gradert eller stanses. Barnetillegg gis tidligst fra måneden etter fylte 65 år. Pensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen blir avkortet.

I samordningsloven § 24 c er det innført samordningsregler for denne bruttopensjonen. Reglene gjelder samordning med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 20. Det er så langt ikke gitt regler om samordning av den oppsatte pensjonsytelsen med pensjon til gjenlevende ektefelle fra folketrygden.

4 Nivå på utbetalt ektefellepensjon etter gjeldende regelverk

4.1 Innledning

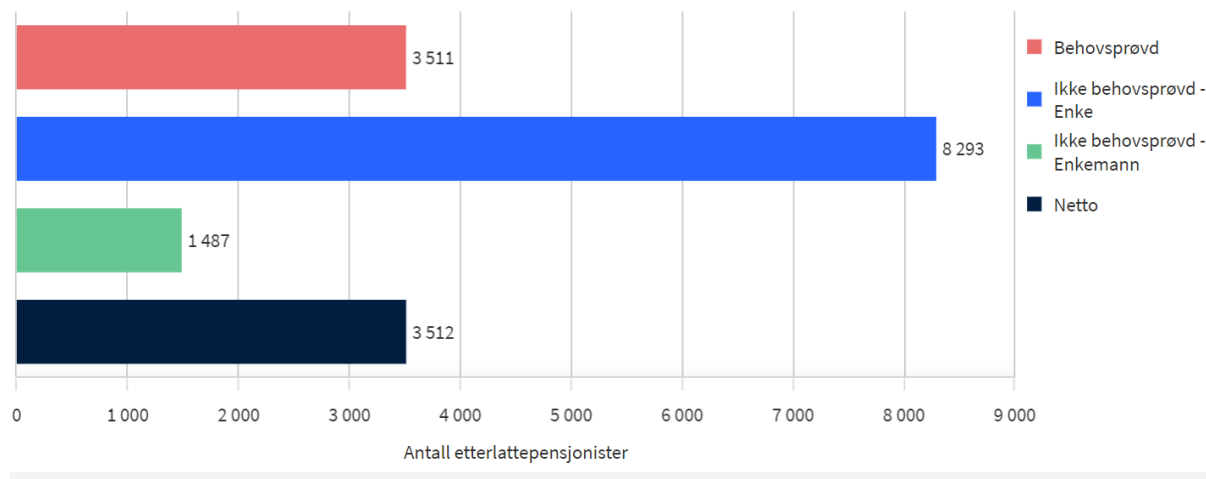
Punkt 2.5 viser at det er flere regelsett for ektefellepensjon. De ulike beregningsreglene gir ulike størrelser på utbetalingen. I dette punktet vises nivåene på utbetalt ektefellepensjon.

De nye reglene for folketrygdens etterlatteytelser skal etter planen innføres fra 1. januar 2024. Med det vil også de gamle reglene for gjenlevendeytelser i folketrygden fases ut. De nye reglene vil ikke få noen konsekvenser for dem som er født før 1944. Den nye gjenlevendeytelsen gis før fylte 67 år, og de som er eldre enn 66 år per 1. januar 2024, er de som er født før 1958. I kapitlet belyses forskjeller i utbetalt beløp og type ektefellepensjoner fra Statens pensjonskasse for aldersgruppene født i perioden 1944–1957 og 1958 og senere.

4.2 Årskullene 1944–1957

Etterlatte i årskullene 1944–1957 utgjør per 29. april 2022 ca. en tredjedel av alle etterlatte i Statens pensjonskasse med 16 803 tilfeller. Figur 4.1 viser antall etterlatte etter hvilken ytelse de får utbetalt.

Figur 4.1 Antall ektefellepensjoner i Statens pensjonskasse for årskullene 1944–1957 fordelt etter type. Per 29. april 2022

Tallene viser at det for denne aldersgruppen er en klar overvekt av bruttoberegnete ikke-behovsprøvede ektefellepensjoner. Disse utgjør samlet ca. 58 prosent. De andre ektefellepensjonene er relativt likt fordelt mellom brutto behovsprøvede og netto ektefellepensjoner.

Ser man på størrelsen av utbetalingene, viser tabell 4.1 store forskjeller.

Tabell 4.1 Gjennomsnittlig størrelse på utbetalte ektefellepensjoner i Statens pensjonskasse for etterlatte i årskullene 1944–1957. Per 29. april 2022

Type ektefellepensjon	Gjennomsnittlig utbetaling	Antall
Nettoberegnet ektefellepensjon	2 854 kr	3 512
Behovsprøvd bruttoberegnet ektefellepensjon	1 916 kr	3 511
Ikke-behovsprøvd bruttoberegnet enkepensjon	9 901 kr	8 293
Ikke-behovsprøvd bruttoberegnet enkemannspensjon	7 036 kr	1 487

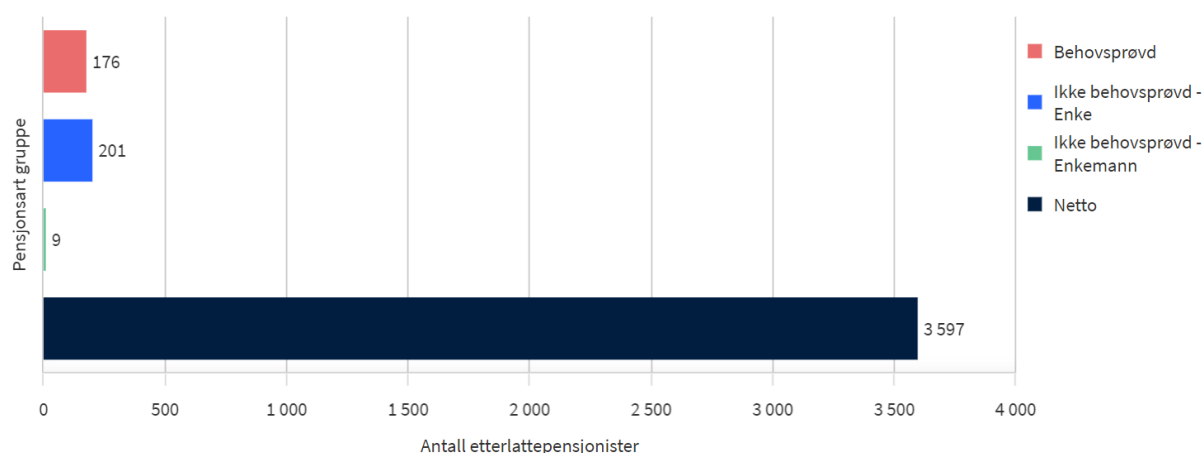
Nivåene på ektefellepensjonene viser store forskjeller, avhengig av hvilken pensjonstype som er utbetalt. Dette er nærmere beskrevet i Prop. 71 L (2019–2020) *Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (innføring av nettoberegnet ektefellepensjon)*.

4.3 Årskullene født etter 1957

Personer som er født i 1958 eller senere, er yngre enn 67 år i 2024 og kan motta den nye omstillingsstønad i folketrygden.

Det er per 29. april 2022 totalt 3 983 etterlatte i Statens pensjonskasse innenfor aldersgruppen født etter 1957. Som figur 4.2 viser, er de fleste utbetalte ektefellepensjonene nettoberegnete. De nettoberegnete ektefellepensjonene utgjør totalt sett ca. 90 prosent for denne gruppen.

Tabell 4.2 Antall ektefellepensjoner i Statens pensjonskasse for årskull født etter 1957 fordelt etter type. Per 29. april 2022

I tabell 4.3 vises gjennomsnittlig størrelse på ektefellepensjonene for dem som er født etter 1957. Tabellen viser at nivåene på de ulike typene ektefellepensjonene er relativt like som i tabell 4.1 som gjaldt personer født i perioden 1944–1957.

Tabell 4.3 Gjennomsnittlig størrelse på utbetalte ektefellepensjoner i Statens pensjonskasse for etterlatte født etter 1957. Per 29. april 2022

Type ektefellepensjon	Gjennomsnittlig utbetaling	Antall
Nettoberegnet ektefellepensjon	2 909 kr	3 597
Behovsprøvd bruttoberegnet ektefellepensjon	1 779 kr	176
Ikke-behovsprøvd bruttoberegnet enkepensjon	10 095 kr	201
Ikke-behovsprøvd bruttoberegnet enkemannspensjon	7 129 kr	9

5 Forslag til endringer i samordningsloven

5.1 Innledning

Stortinget har vedtatt endringer i reglene for gjenlevendeytelser i folketrygdloven. Det tas sikte på at reglene trer i kraft fra 2024.

Endringene i folketrygden innebærer at det blir det innført en helt ny ytelse, en tidsbegrenset omstillingsstønad for personer under 67 år, for å bistå personer til å bli selvforsørget ved eget arbeid etter dødsfallet. Det er derfor nødvendig med nye samordningsregler for de tilfellene der samme person mottar en bruttoberegnet pensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning. Dette omfatter bruttoberegnet etterlattepensjon før 67 år, brutto uførepensjoner med lav uføregrad og alderspensjon før 67 år. Siden omstillingsstønaden er tidsbegrenset, blir det også et spørsmål hvilken betydning det skal ha for samordningsreglene at ytelsen fra folketrygden faller bort. Disse spørsmålene behandles i punkt 265.2.

For personer som har pensjon etter folketrygdloven kapittel 16 og 17 når reformen trer i kraft, og for en del av dem som mottar overgangsstønad etter lovens kapittel 17, er det innført overgangsregler, jf. folketrygdloven kapittel 17 A. Disse skal i første omgang beholde folketrygdytelsen i opptil tre år, eventuelt med to års forlengelse, eller fram til fylte 67 år når den gjenlevende er født i 1970 eller tidligere, forutsatt at de har hatt lav inntekt de siste fem årene før 2024, jf. punkt 2.2.2. Dersom disse personene har en offentlig tjenstepensjon på omleggingstidspunktet, vil samordningsfradraget allerede være fastlagt, og forholdet vil bli fastsatt ut fra dagens samordningsregler. Det er ikke nødvendig å tilføye noe til disse reglene. Det er også tilstrekkelige regler dersom gjenlevende etter omleggingstidspunktet blir innvilget en ny samordningspliktig offentlig tjenstepensjon. Gjenlevende som er født i 1970 eller tidligere og som skal kunne motta gjenlevendeytelsen fram til 67 år, får omregnet ytelsen til en omstillingsstønad etter fem år. Se nærmere i punkt 5.3.

For gjenlevende personer som har egen alderspensjon eller uføretrygd i folketrygden, vedtok Stortinget at disse ikke lenger skal få en årlig regulering fra 1. mai av den delen av ytelsen som knytter seg til avdøde (gjenlevendefordel). I hovedtrekk skal egen opptjent

pensjon reguleres årlig fra 1. mai, men likevel slik at verdien av gjenlevendefordelene løper uendret. Det må tas stilling til hvilken betydning dette skal ha for samordningen med en offentlig tjenstepensjon. Se punkt 5.4.

I Prop. 13 L (2020–2021) *Endringer i folketrygdloven (nye etterlatteytelser)* er det presisert at offentlig tjenstepensjon ikke skal kompensere for endringene i gjenlevendeytelsen i folketrygden ved innføringen av en tidsbegrenset omstillingsstønad. I lovproposisjonen uttalte Arbeids- og sosialdepartementet at det også kan være grunn til å se nærmere på en modernisering av gjenlevendeytelsene fra offentlig tjenstepensjonsordning i lys av reformen av folketrygden. Det sistnevnte vil departementet komme tilbake til på et senere tidspunkt.

Som tidligere nevnt, forutsatte lovforslaget i Prop. 13 L (2020–2021) som lå til grunn for endringene i folketrygden, at reformen tidligst skulle tre i kraft 1. januar 2023. Dette kommer også til uttrykk i flere bestemmelser i endringsloven, jf. lov 18. desember 2020 nr. 139 om endringer i folketrygdloven (nye etterlatteytelser). Det jobbes nå ut fra en forutsetning om at endringsloven skal tre i kraft 1. januar 2024. Før ikrafttredelse vil lovteksten i endringsloven rettes, slik at henvisninger til årstall gjenspeiler det reelle ikrafttredelsestidspunktet. I dette høringsnotatet legges det til grunn at ikrafttredelsestidspunktet er 1. januar 2024.

5.2 Samordning av brutto tjenstepensjon med den nye omstillingsstønaden fra folketrygden

5.2.1 Innledning

Når etterlatterreformen i folketrygden etter planen trer i kraft fra 2024, vil nye etterlatteytelser fra folketrygden være den nye omstillingsstønaden, jf. folketrygdloven kapittel 17. Ettersom den nye stønaden er beregnet ut ifra en fast sats av folketrygdens grunnbeløp, og ikke lenger består av grunnpensjon og tilleggspensjon, eventuelt særtillegg, vil ikke dagens samordningsregler kunne anvendes. Ytelsen er også tidsbegrenset, og den opphører senest når gjenlevende fyller 67 år. Den nye ytelsen gjelder for dem som er yngre enn 67 år, det vil si for årskull født i 1958 og senere siden 1958-kullet blir 66 år i 2024.

En person som får omstillingsstønad, vil i perioden før fylte 67 år kunne ha eller få en brutto tjenstepensjon som må samordnes. Dette gjelder:

- bruttoberegnet ektefellepensjon,
- alderspensjon før 67 år,
- brutto uførepensjon med lav uføregrad,
- en kombinasjon av de nevnte pensjonene.

Etterlatterreformen medfører ingen endringer i hvilke pensjoner den enkelte har rett til fra en offentlig tjenstepensjonsordning. Dette styres fullt ut av tjenstepensjonsordningens regler.

Omstillingsstønaden ytes ikke dersom vedkommende tar ut egen alderspensjon fra folketrygden. Det ytes gjenlevendefordeler i alderspensjon beregnet etter folketrygdloven kapittel 19 også etter 2024.

Delvis uføretrygdede kan ha rett til omstillingsstønad. Det gis ikke gjenlevendetillegg i uføretrygden for uføretrygd som innvilges etter 2024.

5.2.2 Enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning

Når det gjelder utforming av de nye samordningsbestemmelsene, er det ikke mulig å gjenskape virkningen av gjeldende samordningsregler fullt ut. Departementet mener likevel at enkelte samordningsprinsipper ved gjeldende regelverk må videreføres. Utgangspunktet bør være at ytelsene fra tjenestepensjonsordningen og folketrygden samordnes fullt ut.

En nærliggende samordningsbestemmelse som kan danne mal for samordningen av enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning og omstillingsstønad, er samordningen som gjøres med arbeidsavklaringspenger i folketrygden. Her samordnes det med utbetalt ytelse, likevel slik at det gis en «grunnpensjonsfordel» på 0,25 G. Det innebærer at samordningsfradraget reduseres med 0,25 G dersom tjenestepensjonen er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid. Er tjenestepensjonen ikke beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid, skjer det en forholdsmessig reduksjon. Det samme gjelder når tjenestepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. Er ytelsen fra tjenestepensjonen gradert, skal fradraget settes ned forholdsmessig. Dersom omstillingsstønaden er redusert ved at trygdetiden er lavere enn 40 år, skal også fradraget reduseres forholdsmessig.

En slik løsning slår ulikt ut avhengig av om det er en brutto behovsprøvd eller en brutto ikke-behovsprøvd ektefellepensjon som kommer til utbetaling.

Beregninger som Statens pensjonskasse har utført for departementet, viser at en ved å benytte et fratrekk i samordningsfradraget på inntil 0,5 av folketrygdens grunnbeløp, i gjennomsnitt kommer nærmest dagens størrelse for enke- eller enkemannspensjonen fra tjenestepensjonsordningen etter samordning.

I tabell 5.1 gis det et eksempel på samordningsberegningen av enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med omstillingsstønad fra folketrygden basert på et slikt opplegg.

Tabell 5.1 Samordning enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med omstillingsstønad i folketrygden.

Forutsetninger			
Fødselsår gjenlevende ektefelle:	1960	Omstillingstønad i folketrygden	250 823
Fødselsår avdøde:	1937	Pensjonsgrunnlag i tjenestepensjon	600 000
Grunnbeløp:	111 477		
Full pensjonsgivende tjenestetid			
Pensjon i kroner			
Brutto enkepensjon i offentlig tjenestepensjon			237 600
Samordningsfradrag	(2,25 G - 0.5 G)		195 085
Enkepensjon i offentlig tjenestepensjon etter samordning			<u>42 515</u>
Samlet pensjon folketrygden og offentlig tjenestepensjon			293 339

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår at samordningen gjøres etter modellen med samordning av tjenestepensjon med arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, men med den forskjell at det skjer et fratrekk i samordningsfradraget for inntil 0,5 G. Det skjer en forholdsmessig reduksjon av samordningsfradraget dersom tjenestepensjonen ikke er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid eller dersom tjenestepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. I tilfeller der omstillingsstønaden er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenestepensjonen reduseres etter samme prosentsats (grad) som omstillingsstønaden er redusert med, likevel slik at dersom tjenestepensjonen også er gradert, benyttes den laveste av gradene, se mer nedenfor under punkt 5.2.7. Dersom avdøde ikke har 40 års trygdetid i folketrygden, skal omstillingsstønaden reduseres forholdsmessig, og departementet foreslår at samordningsfradraget reduseres med tilsvarende forholdsmessige andel.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 24 d andre ledd.

En alternativ løsning som departementet ønsker høringsinstansenes syn på, er at nye tilfeller etter 2024 får ektefellepensjon beregnet som en nettoytelse fra tjenestepensjonsordningen. Denne løsningen har paralleller til løsningen som ble bestemt som følge av Stortingets behandling av Prop. 71 L (2019–2020) «*Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (innføring av nettoberegnet ektefellepensjon)*». Her ble det bestemt at bruttoberegnet ektefellepensjon skal konverteres til nettoberegnet ektefellepensjon ved fylte 67 år for å unngå samordning med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 20. Satsen på ytelsen som erstattet den behovsprøvede bruttoberegnete ektefellepensjonen, ble satt til ni prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningstid i tjenestepensjonsordningen. Dette er samme nivå som for dem som har en nettoberegnet ektefellepensjon. Ytelsen som erstattet den ikke-behovsprøvede bruttoberegnete ektefellepensjonen, ble satt til 27 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningstid.

5.2.3 Alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning før fylte 67 år

For årskullene fra og med 1958-kullet som har en særalderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning, i tillegg til en gjenlevendepensjon i folketrygden, kreves det også tilpasninger i regelverket. I dag er samordningsfradraget i pensjonen til dem som har tatt ut særalderspensjon i tjenstepensjon, og samtidig har en gjenlevenderett i folketrygden, inntil $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet i folketrygden og eventuelt sært tillegg.

For dem som har eller tar ut særalderspensjon etter 2024 og får innvilget en omstillingsstønad, må tjenstepensjonsordningene også her foreta et fradrag slik at samlet ytelse kan bli på om lag samme nivå som før omleggingen i folketrygden. Departementet foreslår at dagens samordningsregel videreføres for den nye omstillingsstønaden, noe som innebærer at tjenstepensjonen skal reduseres med et beløp som svarer til inntil $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet så lenge det løper omstillingsstønad.

Det skjer en forholdsmessig reduksjon av samordningsfradraget dersom tjenstepensjonen ikke er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid eller tjenstepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. I tilfeller der omstillingsstønaden er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenstepensjonen reduseres etter samme prosentsats (grad) som omstillingsstønaden er redusert med, likevel slik at dersom tjenstepensjonen også er gradert, benyttes den laveste av gradene, se mer nedenfor under punkt 5.2.7. Dersom avdøde ikke har 40 års trygdetid i folketrygden, reduseres også fradraget etter samordningsloven forholdsmessig.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 24 d tredje ledd.

5.2.4 Brutto uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning

Etter omleggingen av uførepensjonsreglene fra 2015 er utgangspunktet at det gis en netto uførepensjon også fra de offentlige tjenstepensjonsordningene. Det er likevel videreført en mulighet for å yte det som i høringsnotatet her kalles en bruttoberegnet uførepensjon på nærmere vilkår, når inntektsevnen ikke er satt ned i en slik grad at det foreligger rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden. Det må foretas tilpasninger for å kunne samordne en lav brutto uførepensjon i offentlig tjenstepensjonsordning med den nye omstillingsstønaden.

Den aktuelle uførepensjonen beregnes i slike tilfeller på følgende måte:

- a) 25 prosent av grunnbeløpet i folketrygden, begrenset til 6 prosent av pensjonsgrunnlaget, pluss
- b) 69 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 12 ganger grunnbeløpet.

I dag samordnes en brutto uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning beregnet etter full tjenestetid hvor det samtidig er en gjenlevenderett i folketrygden, med $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet i folketrygden og eventuelt sært tillegg, jf. samordningsloven § 22 nr. 2 andre ledd og § 23 nr. 1 andre ledd. Er tjenestetiden kortere enn full tid, skjer en forholdsmessig reduksjon av samordningsfradraget. Tilsvarende gjelder når folketrygdytelsen er redusert som følge av kortere trygdetid enn 40 år.

For dem som får innvilget en brutto uførepensjon etter 2024 og får innvilget en omstillingsstønad, må tjenestepensjonsordningene foreta et fradrag slik at samlet ytelse kan bli på om lag samme nivå som før omleggingen i folketrygden. Departementet foreslår at dagens samordningsregel videreføres for den nye omstillingsstønaden i form av at tjenestepensjonen reduseres med et beløp som svarer til inntil $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet så lenge det løper omstillingsstønad.

Det skjer en forholdsmessig reduksjon av samordningsfradraget dersom tjenestepensjonen ikke beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid eller tjenestepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. I tilfeller der omstillingsstønaden er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenestepensjonen reduseres etter samme prosentsats (grad) som omstillingsstønaden er redusert med, likevel slik at dersom tjenestepensjonen også er gradert, benyttes den laveste av gradene, se mer nedenfor under punkt 5.2.7. Dersom avdøde ikke har 40 års trygdetid i folketrygden, reduseres også fradraget etter samordningsloven forholdsmessig.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven § 24 d tredje ledd.

5.2.5 Oppsatt brutto alderspensjon for dem som er omfattet av ny offentlig tjenestepensjonsordning (årskull fra og med 1963-kullet)

Det er vedtatt en ny alderspensjonsordning i de offentlige tjenestepensjonsordningene for medlemmer født i 1963 eller senere. For opptjeningstid etter 2019 gis det en nettoberegnet alderspensjon kalt påslagpensjon. Denne ytelsen kan tas ut fra fylte 62 år. For opptjeningstid før 2020 gis det en oppsatt pensjonsrett. Denne ytelsen er en bruttoberegnet pensjon som også kan tas ut fra fylte 62 år.

Det er i dag innført samordningsregler for denne bruttopensjonen opp mot alderspensjon fra folketrygden i samordningsloven § 24 c. Reglene gjelder både ved fleksibelt uttak av tjenestepensjonen før 67 år og en ny samordningsberegning ved 67 år. Spørsmålet i høringsnotatet her er hvordan det skal håndteres samordningsmessig dersom en person mottar omstillingsstønad fra folketrygden samtidig med slik bruttoberegnet alderspensjon. Det kan tenkes ulike løsninger. Det kan utformes helt nye samordningsregler, men dette vil måtte bli komplekse regler. Videre er det et alternativ å ikke foreta samordningsberegning av de to ytelsene. Dersom den enkelte venter med uttaket av den oppsatte tjenestepensjonen til etter 67 år, vil ytelsene uansett ikke samordnes siden det da ikke kommer omstillingsstønad til utbetaling. Dette kan tilsi at det ikke foretas samordning av den oppsatte tjenestepensjonen med omstillingsstønaden fra folketrygden dersom tjenestepensjonen tas ut fleksibelt før 67 år.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår at den oppsatte alderspensjonen skal kunne mottas uten at den samordnes med omstillingsstønaden. Det er en del av vurderingen at samordningsregler i et slikt tilfelle vil måtte bli komplekse, noe som er ønskelig å unngå. Videre er det også en del av begrunnelsen at ytelsen uansett ikke ville blitt samordnet med omstillingsstønaden dersom tjenestepensjonen først ble tatt ut etter fylte 67 år.

5.2.6 Samordning når omstillingsstønaden bortfaller

Det er innført en aktivitetsplikt for å kunne motta den nye omstillingsstønaden. I folketrygdloven § 17-7 første ledd framgår det at etter en overgangsperiode på seks måneder etter dødsfallet er det et vilkår for rett til omstillingsstønad at den gjenlevende

- a. er i arbeid som utgjør minst halvparten av full tid,
- b. har meldt seg til arbeids- og velferdsetaten som reell arbeidssøker,
- c. gjennomfører utdanning eller opplæring som utgjør minst halvparten av full tid som arbeids- og velferdsetaten vurderer er nødvendig og hensiktsmessig for at den gjenlevende skal kunne få eller beholde et arbeid, eller
- d. etablerer egen virksomhet, se § 4-6 tredje ledd.

Etter § 17-7 tredje ledd kan det, når det er gått ett år etter dødsfallet, stilles krav om at den gjenlevende er i arbeid eller arbeidsrettet aktivitet etter første ledd på full tid.

Dersom aktivitetsplikten ikke følges opp, skal omstillingsstønaden stanses. Så lenge den gjenlevende er i arbeid, vil omstillingsstønaden avkortes mot arbeidsinntekt, jf. folketrygdloven § 17-9. Avkortingene tilsvarer dagens ordning på den måten at retten til ytelsen er i behold, men utbetalingen reduseres helt eller delvis som følge av inntektsavkorting. Først etter tre år faller retten til den nye ytelsen bort. Se mer nedenfor under punkt 5.2.7 om inntektsavkorting av omstillingsstønaden og effekten dette får for tjenestepensjonen.

Omstillingsstønaden opphører etter tre pluss eventuelt to år, med unntak for årskullene født i 1963 eller tidligere, som på nærmere vilkår vil kunne beholde ytelsen fram til 67 år. Det vil si at folketrygdytelsen er ment å falle bort på et gitt tidspunkt. Uansett årsaken til at omstillingsstønaden faller bort, blir spørsmålet hvilken betydning dette skal ha for samordningen med en brutto offentlig tjenestepensjon.

Det kan oppstilles ulike tilnærminger til denne problemstillingen. En mulighet er å fortsette å samordne med en fiktiv folketrygdytelse, det vil si at nettobeløpet som ble utbetalt fra den offentlige tjenestepensjonsordningen fortsetter å bli utbetalt når folketrygdytelsen faller bort. Et annet alternativ er å omgjøre bruttoytelsen til en nettoytelse. Et ytterligere alternativ er at den offentlige tjenestepensjonen beregnes som en bruttoytelse, det vil si den utbetales uten samordning.

Det er av betydning for problemstillingen hvilken type tjenestepensjon som utbetales, enten det er brutto ektefellepensjon, brutto alderspensjon eller brutto uførepensjon. For en yngre person med brutto uførepensjon eller brutto ektefellepensjon fra tjenestepensjonsordningen vil tjenestepensjonen kunne bli utbetalt over en lengre periode etter at retten til folketrygdytelsen er falt bort.

Etter Arbeids- og inkluderingsdepartementets syn bør de tilfellene der ytelsen fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen er av samme art, fortsatt samordnes også etter opphøret av omstillingsstønaden. Det er lagt vekt på at omleggingen av folketrygdens etterlattepensjon til en omstillingsstønad ikke bør påvirke nivået på utbetalingen av en brutto ektefellepensjon.

Omstillingsstønaden utbetales med en sats på 2,25 G. I punkt 5.2.2 er det foreslått at en brutto enke-/enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordningen skal samordnes med hele omstillingsstønaden fratrukket et beløp på 0,5 G dersom tjenestepensjonen er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid. Det vil si et samordningsfradrag på 1,75 G (2,25 G – 0,5 G). Er tjenestepensjonen ikke beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid, skjer det en forholdsmessig reduksjon. Det samme gjelder når tjenestepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. Det gjelder også når omstillingsstønaden har vært redusert som følge av redusert trygdetid i folketrygden. En videreføring av nivået på løpende utbetalt ytelse, når omstillingsstønaden bortfaller, kan dermed gjennomføres ved at samordningsfradraget i enke-/enkemannspensjon i tjenestepensjonen fortsetter også etter at omstillingsstønaden er opphørt. Vi ber om høringsinstansenes syn på om samordningsfradraget også bør reduseres forholdsmessig for arbeidsinntekt. I utgangspunktet synes det riktig at også dette inngår i beregning av samordningsfradraget.

Når tjenestepensjonen er en brutto alderspensjon (før 67 år) eller brutto uførepensjon, foreslår departementet at samordningsfradraget i tjenestepensjonen faller bort når omstillingsstønaden faller bort. Hensynet som gjelder for ektefellepensjon om at tjenestepensjonen ikke skal kompensere for endringene i folketrygden, gjelder ikke i samme grad for alders- og uførepensjon.

5.2.7 Inntektsavkorting av enke- og enkemannspensjon

Gjeldende rett i de offentlige tjenestepensjonsordningene

Det er i dag ulike regler for når enke- eller enkemannspensjon fra en offentlig tjenestepensjonsordning skal avkortes mot inntekt. Disse reglene framgår av tjenestepensjonslovene. I framstillingen videre brukes reglene i lov om Statens pensjonskasse som eksempel. Avslutningsvis i punktet her omtales også tilsvarende forslag til regelendringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere og lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

De ikke-behovsprøvde ektefellepensjonene avkortes ikke mot inntekt, og de reduseres heller ikke ved egen tjenestepensjon, jf. lov om Statens pensjonskasse §§ 34-36. De behovsprøvde ektefellepensjonene avkortes derimot mot arbeidsinntekt og reduseres ved egen tjenestepensjon. Pensjonen skal ikke reduseres når den faktiske eller forventede arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet i folketrygden. Pensjonen reduseres med 40 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet. Etter lov om Statens pensjonskasse § 36 tredje ledd skal tjenestepensjonsordningen benytte den inntekten som er lagt til grunn i folketrygden.

Ved fastsetting av forventet inntekt skal det legges vekt på arbeidsmulighetene på arbeidsstedet og omstendighetene som framgår av folketrygdloven § 17-8, jf. lov om Statens pensjonskasse § 36 første ledd tredje punktum.

Gjeldende rett og nytt regelverk i folketrygden

Etter folketrygdloven § 17-8 reduseres pensjonen til den gjenlevende ektefellen i dag på grunn av arbeidsinntekt som den enkelte har eller forventes å kunne få. Ved fastsetting av

forventet inntekt legges det blant annet vekt på alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn, arbeidsmuligheter på hjemstedet, og arbeidsmuligheter på andre steder der det er rimelig at vedkommende tar arbeid. Det legges også vekt på eventuelle barns tilsynsbehov.

En gjenlevende ektefelle som ikke har fylt 55 år, forventes å få en arbeidsinntekt på minst to ganger folketrygdens grunnbeløp etter en overgangsperiode på ett år etter dødsfallet. Dette gjelder likevel ikke dersom det er en rimelig grunn til at den gjenlevende ektefellen har en lavere inntekt. Kravet til forventet arbeidsinntekt gjelder ikke dersom den gjenlevende ektefellen fyller vilkårene for rett til overgangsstønad etter § 17-6.

Pensjonen skal ikke reduseres hvis den faktiske eller forventede arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet. Ytelsen reduseres med 40 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet.

For omstillingsstønaden er det vedtatt i folketrygdloven § 17-9 at stønaden til den gjenlevende reduseres på grunnlag av arbeidsinntekt. Stønaden skal ikke reduseres hvis arbeidsinntekten på årsbasis er mindre enn halvparten av grunnbeløpet. Ytelsen reduseres med 45 prosent av inntekt over halvparten av grunnbeløpet. I et høringsnotat med forskriftsbestemmelser til folketrygdloven kapittel 17, som hadde høringsfrist 13. oktober d.å., er det lagt til grunn at den enkelte kan melde inn forventet inntekt, og at den månedlige ytelsen skal reduseres mot det beløp stønadmottakeren har meldt inn. Etter forslaget skal utbetalt ytelse avregnes årlig i et etteroppgjør.

For løpende tilfeller med etterlattepensjon i folketrygden når reformen trer i kraft, er gjeldende regler i hovedsak videreført i folketrygdloven § 17 A-6.

Endringer i regelverket for de offentlige tjenstepensjonsordningene

Det oppstår flere ulike problemstillinger som følge av endringene i regelverket for inntektsavkorting i folketrygden.

I folketrygdloven vil avkortingssatsen for inntekten bli endret fra 40 prosent til 45 prosent. Endringen i folketrygdlovens regler skyldes blant annet at nivået på omstillingsstønaden er et annet enn for etterlattepensjonen, ved at den bygger på nivået for enslige forsørgere i folketrygdloven kapittel 15, der også avkortingssatsen er satt til 45 prosent. Prosentssatsen i lov om Statens pensjonskasse er 40 prosent. Det er ikke lagt opp til endringer i beregningen av enke- og enkemannspensjonen, og Arbeids- og inkluderingsdepartementet legger derfor ikke opp til å endre den gjeldende avkortingssatsen i tjenstepensjonsordningene.

Etter lov om Statens pensjonskasse § 36 første ledd reduseres pensjonen dersom den gjenlevende har eller kan forventes å få arbeidsinntekt. Etter bestemmelsens tredje ledd skal pensjonskassen legge til grunn samme inntekt som er fastsatt i folketrygden. For den nye omstillingsstønaden skal en ikke lenger ved fastsetting av forventet inntekt legge vekt på alder, evner, utdanning, yrkesbakgrunn, mv. Etter forskriften, som har vært på høring, skal derimot den enkelte selv melde inn sin inntekt. Videre vil det ikke lenger bli fastsatt en forventet inntekt for personer som ikke har fylt 55 år. Dette innebærer at dagens system, med at Statens pensjonskasse legger til grunn samme inntekt som folketrygden har fastsatt,

ikke nødvendigvis blir riktig. En mulig løsning kan være at inntektsfastsettingen frikobles fra folketrygdens vedtak, og at de offentlige tjenstepensjonsordningene selv må innhente arbeidsinntekten fra medlemmet og fastsette forventet inntekt. Dette er fulgt opp i høringsnotatet her gjennom forslaget om opphevelse av lov om Statens pensjonskasse § 36 tredje ledd.

Når Pensjonskassen skal fastsette inntekten, går det fram av lov om Statens pensjonskasse § 36 første ledd andre punktum at ytelser som nevnt i folketrygdloven § 17-8 fjerde ledd er likestilt med arbeidsinntekt. Det følger av någjeldende folketrygdlov § 17-8 fjerde ledd at likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter kapittel 4, sykepenger etter kapittel 8, stønad ved barns og andre nærståendes sykdom etter kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter kapittel 11, svangerskapspenger og foreldrepenger etter kapittel 14 og pensjonsytelser etter AFP-tilskottsloven kapitlene 2 og 3. Når etterlatterereformen trer i kraft, vil det framgå av § 17-9 tredje ledd hvilke ytelser som er likestilt med arbeidsinntekt. I stedet for å endre henvisningen til folketrygdloven § 17-9 tredje ledd, foreslår departementet at det tas inn lov om Statens pensjonskasse § 36 første ledd andre punktum hvilke ytelser som skal likestilles med arbeidsinntekt.

Lov om Statens pensjonskasse § 36 første ledd tredje punktum inneholder en bestemmelse om at det ved fastsetting av forventet inntekt skal legges vekt på arbeidsmulighetene på arbeidsstedet og omstendighetene som framgår av folketrygdloven § 17-8. Bestemmelsen i § 17-8 første, andre og tredje ledd videreføres ikke for den nye omstillingsstønaden. Den vil imidlertid videreføres for løpende tilfeller i folketrygdloven § 17 A-6, og departementet foreslår at det tas inn en henvisning til § 17 A-6 i lov om Statens pensjonskasse § 36 første ledd tredje punktum.

Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 19 er sammenfallende med lov om Statens pensjonskasse § 36. Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår tilsvarende endringer som etter lov om Statens pensjonskasse.

Lov om pensjonsordning for sykepleiere har regler om inntektsavkorting i § 20 første ledd bokstav b. Departementet foreslår å gjennomføre tilsvarende endringer her som omtalt ovenfor.

Det er behov for å endre bestemmelsene om avkorting for arbeidsinntekt i forskrift 5. september 1978 nr. 4 om reduksjon av enke- eller enkemannspensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning for alders- eller uførepensjon og arbeidsinntekt. I forskriftens §§ 3 og 4 vises det til at tjenstepensjonsordningen skal legges til grunn den fastsatte inntekten i folketrygden. Disse bestemmelsene må oppheves i samsvar med forslaget i punktet her om at tjenstepensjonsordningene selv skal fastsette faktisk og forventet inntekt. Departementet vil komme tilbake med et forslag om endringer i forskrifter. Som nevnt innledningsvis mottar vi gjerne også andre forslag til endringer i forskrifter.

Det vises til lovforslaget, lov om Statens pensjonskasse § 36 første og tredje ledd, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 19 første og tredje ledd og lov om pensjonsordning for sykepleiere § 20 første ledd bokstav b andre ledd.

5.3 Samordning av brutto tjenestepensjon med etterlattepensjon fra folketrygden når nye regler trer i kraft (løpende tilfeller)

5.3.1 Innledning – gjeldende regler blir videreført

Det er vedtatt at personer som har en ytelse etter folketrygdloven kapittel 16 og 17 når reformen trer i kraft skal beholde denne i en overgangsperiode, jf. folketrygdloven § 17 A-1 og § 17 A-3. For de fleste er denne perioden på tre år pluss eventuelt to år (hvis vedkommende er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning eller har behov for tiltak for å kunne komme i arbeid), og fram til 67 år for personer født i 1970 (her står foreløpig 1969 i endringsloven) eller tidligere, forutsatt at de har hatt lav arbeidsinntekt de siste fem årene før ikrafttredelsen. For sistnevnte gruppe skal ytelsen likevel omregnes til en omstillingsstønad etter fem år. Retten til å beholde dagens etterlattepensjon faller uansett bort ved 67 år eller ved uttak av alderspensjon fra folketrygden.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet legger til grunn at det i dag er tilstrekkelige regler for å samordne folketrygdens etterlattepensjon med brutto tjenestepensjoner. Dette innebærer at det ikke er behov for nye samordningsregler for denne bestanden. Tvert imot må dagens regler bestå framover både for å ha hjemmel for å foreta samordning og for å kunne håndtere eventuelle endringer i en eller flere av pensjonene.

Dersom en med etterlattepensjon fra folketrygden (i perioden med overgangsregler) blir 67 år og tar ut folketrygdens alderspensjon, er det avhengig av folketrygdlovens regler i kapittel 19 og 20 hvorvidt vedkommende har rett til en gjenlevendefordel i alderspensjonen. Siste årskullet som får rett til full gjenlevendefordel er 1957-kullet, mens 1958-1962-kullene får for andelen etter folketrygdloven kapittel 19, se nærmere ovenfor i punkt 2.2.1 og 2.2.2. Gjeldende samordningsregler er i utgangspunktet dekkende også for denne gruppen. Det kreves likevel endringer som følge av justerte reguleringsbestemmelser for fordelene. Se mer nedenfor i punkt 5.4.

Det er likevel behov for noen endringer i samordningsreglene for gruppen som har etterlattepensjon fra folketrygden når nye regler trer i kraft, se punkt 5.3.2 og 5.3.3.

5.3.2 Etterlattepensjonen faller bort etter tre eventuelt fem år

Som nevnt vil retten til dagens etterlattepensjon falle bort etter tre år, eventuelt etter fem år hvis den gjenlevende er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning, eller har behov for tiltak for å komme i arbeid, jf. folketrygdloven § 17 A-3 første ledd. Problemstillingen her blir lik den som er behandlet i punkt 5.2.6: hvilken betydning det skal ha for samordningen med en offentlig tjenestepensjon at folketrygdytelsen faller bort. Det kan tenkes flere løsninger. Et generelt utgangspunkt for samordningssystemet er at tjenestepensjonen utbetales med bruttonivået dersom det ikke er en folketrygdytelse å samordne med. En annen tilnærming er å fortsette å samordne med den ytelsen vedkommende hadde før retten til etterlattepensjonen falt bort. Nivået på utbetalt tjenestepensjon blir da opprettholdt. Det kan også vurderes å gjøre om tjenestepensjonen til en nettoppensjon.

Under punkt 5.2.6 er det foreslått at det skal innføres en særlig samordningsbestemmelse for de tilfeller der en person har en brutto enke-/enkemannspensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning og omstillingsstønad fra folketrygden, og retten til omstillingsstønaden etter en periode faller bort. Det foreslås der at det skal gjøres et samordningsfradrag på inntil 1,75 G i tjenstepensjonen, slik at nivået på utbetalt tjenstepensjon blir videreført etter at folketrygden faller bort. Samordningsfradraget avkortes hvis det ikke er full opptjeningsstid i tjenstepensjonsordningen eller tjenstepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. Det gjelder også når omstillingsstønaden har vært redusert som følge av redusert trygdetid i folketrygden. Vi ber om høringsinstansenes syn på om samordningsfradraget også bør reduseres forholdsmessig for arbeidsinntekt. I utgangspunktet synes det riktig at også dette inngår i beregning av samordningsfradraget.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet mener samme hensyn gjør seg gjeldende når det er en etterlattepensjon etter overgangsreglene i den nye folketrygdloven kapittel 17 A som faller bort. Departementet foreslår at det på samme måte som for når omstillingsstønaden faller bort, også gjøres et samordningsfradrag på inntil 1,75 G når en person har enke-/enkemannspensjon og etterlattepensjonen etter folketrygdloven kapittel 17 A faller bort. Samordningsfradraget avkortes på tilsvarende måte som nevnt ovenfor.

Videre foreslår departementet samme løsning som nevnt i punkt 5.2.6 dersom tjenstepensjonen er en alderspensjon (før 67 år) eller en brutto uførepensjon. Det innebærer at samordningsfradraget faller bort dersom etterlattepensjonen fra folketrygden faller bort.

Se lovforslaget, samordningsloven § 23 b første ledd.

5.3.3 Etterlattepensjonen regnes om til en omstillingsstønad

Etter folketrygdloven § 17 A-3 andre ledd skal etterlattepensjonen regnes om til en omstillingsstønad etter fem år for gjenlevende født i 1970 (her står det foreløpig 1969 i endringsloven) eller tidligere, forutsatt at den gjenlevende har hatt lav arbeidsinntekt de siste fem årene før ikrafttreddelsen.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet foreslår at disse tilfellene skal følge forslaget som omtalt i punkt 5.2.2, det vil si at tjenstepensjonen samordnes etter de nye reglene for samordning med omstillingsstønaden.

Se lovforslaget, samordningsloven § 23 b andre ledd.

5.4 Personer som er gjenlevende med egen alderspensjon eller uføretrygd i folketrygden – nominell frys av gjenlevendefordelene

Gjennom etterlattereformen i folketrygden er det vedtatt endringer i regelverket for personer som har rettigheter som gjenlevende ved beregning av alderspensjon eller

uføretrygd i folketrygden. Endringene gjelder den årlige reguleringen av pensjonen som skjer med virkning fra 1. mai.

For personer født fra og med 1944 utgjør gjenlevendefordelen differansen mellom alderspensjon medregnet rettigheter som gjenlevende ektefelle og alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19 uten rettigheter som gjenlevende ektefelle. Det er vedtatt at personer født i 1944 eller senere ikke får gjenlevendefordelen regulert etter folketrygdloven § 19-14, jf. § 19-16 åttende ledd.

For personer med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20, og som har et gjenlevendetillegg, skal tillegget ikke reguleres årlig. Videre skal økninger i egen alderspensjon som følge av reguleringen, medføre at gjenlevendetillegget skal reduseres, jf. folketrygdloven § 20-19 a fjerde, femte og sjette ledd.

Når det gjelder tillegg til uføretrygd for gjenlevende ektefelle, følger det av folketrygdloven § 12-18 første ledd at tillegget skal holdes nominelt uendret, og ikke reguleres årlig.

Det er ikke videreført en rett til gjenlevendetillegg for nye tilfeller med uføretrygd. Det vil derfor bare være løpende tilfeller når reformen trer i kraft som har en uføretrygd med gjenlevendetillegg. For alderspensjonister derimot, kan det oppstå nye tilfeller etter 2024, både ved at en alderspensjonist blir etterlatt, eller ved at en etterlatt blir alderspensjonist og får rett til en alderspensjon med gjenlevendefordeler. Dette gjelder bare kullene fram til 1962. Disse får alderspensjonen helt eller delvis beregnet etter folketrygdloven kapittel 19. For de påfølgende årskullene er det ikke innført en fordel i egen alderspensjon. Disse får alderspensjonen fullt ut beregnet etter folketrygdloven kapittel 20.

Personer med gjenlevenderettigheter i egen alderspensjon eller uføretrygd fra folketrygden kan også ha en pensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning som er samordnet med folketrygdytelsen. Samordningen skjer på ulik måte avhengig av om vedkommende har uføretrygd eller alderspensjon i folketrygden.

Ved første gangs samordning er det dagens regler som vil gjelde. Ved påfølgende årlige reguleringer av ytelsene blir det derimot behov for endringer i samordningsreglene.

En enkel tilnærming vil være at det faktisk at ytelsen fra folketrygden delvis vil bli regulert på en annen måte enn ordinær regulering, ikke skal medføre endringer for samordningsfradraget, alt annet likt. Departementet foreslår derfor at samordningsfradraget reguleres på samme måte som øvrige pensjonsytelser fra tjenstepensjonsordningen. Dette vil sørge for at tjenstepensjonen ikke kompenserer for den manglende reguleringen av deler av folketrygdytelsen.

Dersom det skjer endringer i folketrygdytelsen, for eksempel hvis vedkommende får økt opptjening i folketrygden eller det skjer endringer i uttaksgraden, vil det kunne bli en større utfordring hvordan samordningen skal skje for å unngå at tjenstepensjonen kompenserer for manglende regulering. Vi ber om innspill til hvordan denne problemstillingen skal løses.

For personer som er født i perioden 1954 til 1962, vil ektefellepensjon fra tjenstepensjonsordningen fra 67 år bli beregnet med en del brutto for den andelen av

alderspensjonen fra folketrygden som er opptjent etter de gamle opptjeningsregler i folketrygdlovens kapittel 19, og en del netto for den andelen som er opptjent etter kapittel 20. Dette er hjemlet i lov om Statens pensjonskasse § 34 fjerde ledd, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 17 fjerde ledd, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 19 b fjerde ledd og samordningsloven § 3. For disse årskullene er det bare den delen som er opptjent etter kapittel 19 som vil bli påvirket av at en fortsetter å regulere ytelsen som i dag i samordningsfradraget.

Det vises til lovforslaget i samordningsloven § 24 e.

5.5 Lovtekniske endringer

Det er vedtatt at folketrygdloven kapittel 16, ytelser til tidligere familiepleiere, skal oppheves, og at folketrygdloven kapittel 17 gis nytt innhold. Stortinget vedtok også et nytt kapittel 17 A med overgangsregler for personer som har en ytelse på ikrafttredelsestidspunktet. Det gjør det nødvendig med enkelte mer lovtekniske endringer.

Samordningsloven § 22 nr. 3 viser i dag blant annet til pensjon eller overgangsstønad etter folketrygdloven kapittel 16. Det bør presiseres at bestemmelsene som det vises til i teksten, er bestemmelser slik de lød før endringene 1. januar 2024.

Overskriften til samordningsloven kapittel VII lyder i dag «Samordning med pensjon fra folketrygden og avtalefestet pensjon i privat sektor fra 1. januar 2011». Departementet har foreslått at nye samordningsregler for omstillingsstønaden tas inn samordningsloven kapittel VII. Det er dermed nødvendig å endre kapitteloverskriften for å ta høyde for endringen.

Dersom det er tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, samordnes enke- og enkemannspensjonen med den pensjon eller overgangsstønad etter folketrygdloven kapittel 17 som enken eller enkemannen ville hatt rett til dersom vedkommende ikke hadde tatt ut alderspensjon, jf. samordningsloven § 24 nr. 2 tredje punktum. Ettersom folketrygdloven kapittel 17 får nytt innhold, må nevnte referanse endres.

Det vises til lovforslaget i samordningsloven § 22 nr. 3 første punktum, overskriften til kapittel 7 og § 24 nr. 2 tredje punktum.

6 Pensjon fra personskadetrygd

6.1 Innledning

Personskadetrygdene yter pensjon etter særlovgivningen om yrkesskadetrygd og krigspensjonering. Det gjelder ytelser etter lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner, lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner og lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd. De aller fleste som i dag mottar pensjon fra personskadetrygdene, har alderspensjon fra folketrygden. Det vil likevel kunne forekomme enkelte tilfeller der det gis pensjon fra personskadetrygdene til personer som ennå ikke er fylt 67 år per 1. januar

2024, herunder ektefellepensjon. Det kan være enkelte som har en gjenlevendeytelse fra personskadetrygden og folketrygden når reformen trer i kraft, og det kan være tilfeller der dødsfallet skjer etter ikrafttredelsen og folketrygdytelsen vil være den nye omstillingsstønaden.

6.2 Endringer i lovene om krigspensjonering, yrkesskadetrygdloven og samordningsloven

Krigspensjon er definert som personskadetrygd, jf. samordningsloven § 1 nr. 1 første ledd bokstav b og § 4 andre ledd, og samordnes i dag med pensjoner fra offentlige tjenstepensjonsordninger, folketrygden og avtalefestet pensjon. Reglene om samordning med folketrygdens tilleggspensjon framgår av lovene om krigspensjonering (lov om krigspensjonering for militærpersoner § 18 nr. 1 femte ledd og lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner § 23 nr. 1 andre og fjerde ledd), mens samordningen med grunnpensjon er regulert i samordningsloven § 22 nr. 2 andre ledd.

Samordningen av yrkesskadetrygd med tilleggspensjon fra folketrygden framgår av yrkesskadetrygdloven § 19 andre ledd, mens samordningen med grunnpensjon framgår av samordningsloven § 22 nr. 2 andre ledd. Når det gjelder samordning av personskadetrygd med etterlattepensjon/omstillingsstønad fra folketrygden, vil mange av de samme problemstillingene som er omtalt under punkt 5 oppstå, og endringene bør følge de samme prinsippene som er lagt til grunn der.

Det vil si at dersom det innvilges omstillingsstønad fra folketrygden, skal det gjøres et samordningsfradrag etter prinsippene for samordning med arbeidsavklaringspenger fra folketrygden. Det innebærer at det gjøres et fradrag for hele omstillingsstønaden med unntak av en samordningsfordel på inntil 0,5 G, se punkt 5.2.2. Også her tas det høyde for kortere opptjeningstid enn full tid og for at ytelsen er beregnet for deltid, eller den er tatt ut gradert eller trygdetidsavkortet dersom trygdetiden i folketrygden er mindre enn 40 år.

Dersom omstillingsstønaden faller bort, skal det fortsatt gjøres et samordningsfradrag på inntil 1,75 G i etterlatteytelsen, jf. punkt 5.2.6.

Personer som har etterlattepensjon fra folketrygden når reformen trer i kraft, vil få videreført denne i en overgangsperiode, jf. punkt 5.3.1. Det er ikke behov for å endre samordningsreglene for denne gruppen. Faller etterlattepensjon bort etter en periode på tre eller fem år, foreslår departementet at det fortsatt gjøres et samordningsfradrag på inntil 1,75 G, jf. punkt 5.3.2.

Og dersom etterlattepensjonen blir regnet om til en omstillingsstønad etter folketrygdloven § 17 A-3, vil samordningen følge de nye reglene som er foreslått for samordning med omstillingsstønaden.

I pkt. 5 foreslår departementet at nye bestemmelser om samordning av offentlig tjenstepensjon og omstillingsstønad gis i sluttdelen av samordningsloven. Disse bestemmelsene kan suppleres med at det samme vil gjelde når det er en enke- eller enkemannspensjon fra personskadetrygden. Dette vil da supplere gjeldende regelverk, der samordningsreglene for grunnpensjon finnes i samordningsloven § 22 og for

tilleggspensjonen finnes i de respektive personskadetrygdlovene. I personskadetrygdlovene er det gjennomgående vist til at samordningsloven § 24 gjelder, se for eksempel yrkesskadetrygdloven § 19 nr. 1 andre ledd fjerde punktum. Departementet foreslår å supplere disse bestemmelsene slik at det også vises til de nye bestemmelsene i samordningsloven § 23 b, § 24 d og § 24 e.

Se lovforslaget i lov om krigspensjonering for militærpersonell § 18 nr. 1 tredje ledd fjerde punktum, lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner § 23 nr. 1 tredje ledd fjerde punktum og lov om yrkesskadetrygd § 19 nr. 1 andre ledd fjerde punktum.

6.3 Andre endringer i krigspensjonslovene og yrkesskadetrygdloven

6.3.1 Lov om krigspensjonering for militærpersoner

I lov om krigspensjonering for militærpersoner § 18, er det gitt bestemmelser om fradrag i ytelsene fra krigspensjonsordningen. Forholdet til ytelser fra andre trygdeordninger, heriblant folketrygdloven, er regulert i § 18 nr. 1. Det framgår av nr. 1 sjette ledd at bestemmelsen gjelder «tilsvarende for ventetillegg og sært tillegg fra folketrygden, herunder også sært tillegg til overgangsstonad eller pensjon etter folketrygdloven § 16-7».

Overgangsstonad og pensjon til tidligere familiepleiere erstattes av en omstillingsstonad. Folketrygdloven § 16-7 vil i den forbindelse bli opphevet. Omstillingsstonaden beregnes etter en fast sats. Ytelsen til tidligere familiepleiere vil av den grunn ikke lenger bestå av summen av grunnpensjon og sært tillegg. Unntaket er tidligere familiepleiere som har rett til ytelse etter folketrygdloven kapittel 16 med virkning før 1. januar 2024. Disse vil i en overgangsperiode fortsatt få ytelsen beregnet som en pensjonsytelse bestående av grunnpensjon og sært tillegg, jf. endringsloven § 17 A-3, jf. § 17 A-1.

Som følge av opphevelsen av folketrygdloven kapittel 16, er det nødvendig å endre referansen til folketrygdloven § 16-7. Det blir presisert at referansen gjelder folketrygdloven § 16-7 slik den lød før 1. januar 2024.

Det vises til lovforslaget, lov om krigspensjonering for militærpersonell § 18 sjette ledd.

6.3.2 Lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner

Bestemmelser om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner finnes i lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner.

I lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner § 23, er det gitt bestemmelser om fradrag i ytelsene fra krigspensjonsordningen. Forholdet til ytelser fra andre trygdeordninger, heriblant folketrygdloven, er regulert i § 23 nr. 1. Det framgår av nr. 1 sjette ledd at bestemmelsen gjelder «tilsvarende for ventetillegg og sært tillegg fra folketrygden, herunder også sært tillegg til overgangsstonad eller pensjon etter folketrygdloven § 16-7».

Overgangsstønad og pensjon til tidligere familiepleiere erstattes av en omstillingsstønad. Folketrygdloven § 16-7 vil i den forbindelse bli opphevet. Omstillingsstønaden beregnes etter en fast sats. Ytelsen til tidligere familiepleiere vil dermed ikke lenger bestå av summen av grunnpensjonen og særtillegget. Unntaket er tidligere familiepleiere som har rett til ytelse etter folketrygdloven kapittel 16 med virkning før 1. januar 2024. Disse vil i en overgangsperiode fortsatt få ytelsen beregnet som en pensjonsytelse bestående av grunnpensjon og særtillegg, jf. endringsloven § 17 A-3, jf. § 17 A-1.

Departementet viser til at det også her er nødvendig med endringer som følge av omleggingen i folketrygdloven. Som følge av opphevelsen av folketrygdloven kapittel 16, er det nødvendig å endre referansen til folketrygdloven § 16-7. Det blir presisert at referansen gjelder folketrygdloven § 16-7 slik den lød før 1. januar 2024.

Det vises til lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner § 23 sjette ledd.

6.3.3 Lov om yrkesskadetrygd

Lov om yrkesskadetrygd (yrkesskadetrygdloven) regulerer yrkesskadedekning og ulike stønader i forbindelse med yrkesskader som har inntruffet før 31. desember 1970, gitt at skaden er meldt inn før 31. desember 1989. Skader som har inntruffet eller er blitt innmeldt etter dette, reguleres av folketrygdlovens regler om yrkesskadedekning.

Som følge av at folketrygdlovens regler om ytelser til tidligere familiepleiere og gjenlevende ektefeller endres, er det behov for å oppdatere bestemmelsene i yrkesskadetrygdloven som viser til någjeldende regler i folketrygdloven. I yrkesskadetrygdloven § 12 er det gitt regler om uførepensjon fra yrkesskadetrygden. Forholdet til ytelser fra andre trygdeordninger, heriblant folketrygdloven, er regulert i § 12 nr. 3. Det framgår av nr. 3 femte ledd at bestemmelsen gjelder «tilsvarende for ventetillegg og særtillegg fra folketrygden, herunder også særtillegg til overgangsstønad eller pensjon etter folketrygdloven § 16-7». Tilsvarende ordlyd står i yrkesskadetrygdloven § 19 nr. 1, hvor det er gitt regler om samordning av enkepensjon fra yrkesskadetrygden og ytelser fra folketrygdloven.

Overgangsstønad og pensjon til tidligere familiepleiere erstattes av en omstillingsstønad. Folketrygdloven § 16-7 vil i den forbindelse bli opphevet. Omstillingsstønaden beregnes etter en fast sats. Ytelsen til tidligere familiepleiere vil dermed ikke lenger bestå av summen av grunnpensjonen og særtillegget. Unntaket er tidligere familiepleiere som har rett til ytelse etter folketrygdloven kapittel 16 med virkning før 1. januar 2024. Disse vil i en overgangsperiode fortsatt få ytelsen beregnet som en pensjonsytelse bestående av grunnpensjon og særtillegg, jf. endringsloven § 17 A-3, jf. § 17 A-1.

Som følge av endringene i folketrygdloven kapittel 16, må referansene endres. Referansen endres til å gjelde folketrygdloven § 16-7 slik den lød før 1. januar 2024.

Det vises til lovforslagene i yrkesskadetrygdloven § 12 nr. 3 femte ledd og § 19 nr. 1 fjerde ledd.

6.3.4 Omdanning av ektefellepensjon fra personskadetrygdene til nettopensjon

Som vist i punkt 3.1.2 ble det ved lov 19. juni 2020 nr. 70 om endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (innfasing av nettberegnet ektefellepensjon) innført regler for beregning av enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning fra fylte 67 år for årskull som er født fra og med 1954. Endringen besto i at bruttberegnet ektefellepensjon ble erstattet av nettberegnet ektefellepensjon fra 67 år. Den nettberegnete ektefellepensjonen, som erstatter bruttberegnet ektefellepensjon, gis med ulike satser for dem som har rett til behovsprøvd ektefellepensjon og dem som har rett til ikke-behovsprøvd ektefellepensjon. Nettosatsen for dem med behovsprøvd ektefellepensjon ble satt til 9 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningstid, mens den ble satt til 27 prosent av pensjonsgrunnlaget ved full opptjeningstid for dem med ikke-behovsprøvd ektefellepensjon. Formålet med endringen var å unngå samordning av bruttberegnet enke- og enkemannspensjon med alderspensjon fra folketrygden etter folketrygdloven kapittel 20.

Departementet ber om synspunkter fra høringsinstansene på om tilsvarende endringer også bør skje for ektefellepensjon fra personskadetrygdene. Et lovforslag vil i så fall måtte bygge på lov om Statens pensjonskasse § 34 fjerde ledd.

7 Økonomiske og administrative virkninger

7.1 Økonomiske virkninger

Tradisjonelt anslås effektene av et forslag ved å sammenlikne forslaget med et alternativt forslag, for eksempel å ikke gjøre noen endringer. Gjeldende samordningsregler er kompliserte. Det skyldes blant annet at samordningsreglene varierer ut ifra hvilken kategori enke- og enkemannspensjon fra tjenstepensjonsordningen som utbetales. Det er ikke mulig å videreføre dagens samordningsregler fullt ut, men departementet har lagt vekt på å videreføre kjente samordningsprinsipper også i de nye reglene, så langt det er mulig.

I Prop 13 L (2020–2021) la departementet til grunn at endringene som ble foreslått i folketrygdens etterlatteytelser, ikke skulle utlignes gjennom samordningsregelverket for dem med rett til bruttberegnet ektefellepensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning. Forslagene i høringsnotatet her anslås ikke å ha nevneverdige økonomiske konsekvenser, men sikrer at de økonomiske konsekvensene som ble redegjort for i Prop 13 L (2020–2021) ikke reverseres av offentlig tjenstepensjon.

Samordningsreglene for enke- og enkemannspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning er i et lengre perspektiv under utfasing. Dette skyldes at det ble innført et nettosystem for pensjon til gjenlevende ektefeller fra 1. januar 2001 i tjenstepensjonsordningene.

For gjenlevendefordeler i alderspensjon eller uføretrygd fra folketrygden, foreslår departementet å samordne tjenstepensjonen slik man gjorde før endringene i folketrygden. Tjenstepensjonsordningene fortsetter å regulere samordningsfradraget for gjenlevendetillegget i folketrygden selv om den faktiske ytelsen ikke blir regulert. Nivået på ytelsen fra tjenstepensjonsordningen blir da som før omleggingen i folketrygden. På

den måten kompenseres ikke tjenstepensjonsordningene for at ytelsen fra folketrygden ikke blir regulert. Forslaget innebærer ingen mer- eller mindreutgifter for offentlig tjenstepensjonsordning sammenlignet med dagens regler. Uten forslaget ville mindreutgiftene i folketrygden delvis blitt motvirket av merutgifter for offentlig tjenstepensjonsordning. Det vises til vurderingen i punkt 5.4.

For dem som er født i 1958 eller senere og som får innvilget en brutto ektefellepensjon fra tjenstepensjonsordningen etter 1. januar 2024 før fylte 67 år, foreslår departementet at samordningen av ektefellepensjonene skjer etter samme modell som for samordning med arbeidsavklaringspenger i dag. I dette tilfellet vil man samordne med den nye omstillingsstønaden fratrukket en størrelse på inntil 0,5 ganger folketrygdens grunnbeløp. På denne måten vil resultatet i gjennomsnitt være tilnærmet lik nivåene etter samordning fra dagens bruttopensjoner. Det vises til vurderingene i punkt 5.2.2.

Gruppen som er omfattet av nye regler for alderspensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning (årskull født i 1963 eller senere), får en oppsatt rett til pensjon for opptjening før 2020 som kan tas ut fra fylte 62 år. Forslaget fra departementet er at det ikke foretas samordning av denne ytelsen mot omstillingsstønaden. Det vises til vurderingen i punkt 5.2.5.

For samordning med andre brutto tjenstepensjoner, brutto uføre- og alderspensjon (før 67 år), videreføres dagens samordningsregler. Det innebærer at tjenstepensjonen reduseres med et beløp som svarer til inntil $\frac{3}{4}$ av grunnbeløpet så lenge det løper en omstillingsstønad. Det vises til vurderingene i punkt 5.2.3 og 5.2.4. Ved bortfall av omstillingsstønaden skal også samordningen bortfalle. Det vises til vurderingen i punkt 5.2.6.

7.2 Administrative virkninger

Dagens samordningsregler er allerede svært kompliserte. Å iverksette et nytt sett med samordningsregler, på bakgrunn av endringene i folketrygden, vil innebære systemutvikling for tjenstepensjonsleverandørene. For årskullene 1944–1957 vil man i stor grad kunne fortsette å samordne slik man gjør i dag. Disse vil være over 67 år i 2024. Alle størrelser man trenger for å beregne riktig pensjon, er kjent. Kostnadene for denne omleggingen anslås å være begrenset.

For årskullene fra 1958 og framover vil det være utviklingskostnader. Fordi den nye omstillingsstønaden er opphørende, vil tjenstepensjonsleverandørene være avhengige av et samarbeid med NAV om utveksling av data.

7.3 Likestillingsmessige konsekvenser

Kvinner lever i gjennomsnitt lenger enn menn og gifter seg i gjennomsnitt ofte ved lavere alder enn menn. Kvinner er derfor i flertall blant mottakere av ektefellepensjon. Overgangsreglene for bruttoberegnet ektefellepensjon forsterker kjønnsdimensjonen. Det er klart flere kvinner enn menn blant dem som har rett til bruttoberegnet ektefellepensjon. Selv om lovforslagene har en kjønnsdimensjon ved at forslagene i større grad omfatter

kvinner enn menn, mener departementet at forslagene ikke har uheldige likestillingsmessige konsekvenser.

8 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

8.1 Endringer i lov om krigspensjonering for militærpersoner

§ 18 nr. 1 tredje ledd fjerde punktum

Bestemmelsen utvides til å også vise til samordningsloven § 23 b, § 24 d og § 24 e.

Det vises til omtalen i punkt 6.2.

Til § 18 nr. 1 sjette ledd

Endringen skyldes endringene som er gjort i reglene for etterlatteytelser i folketrygdloven. Som følge av opphevelsen av folketrygdloven kapittel 16, er det nødvendig å endre referansen til folketrygdloven § 16-7. Det blir presisert at referansen gjelder folketrygdloven § 16-7 slik den lød før 1. januar 2024.

Det vises til omtalen i punkt 6.3.1.

8.2 Endringer i lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner

Til § 23 nr. 1 tredje ledd fjerde punktum

Bestemmelsen utvides til å også vise til samordningsloven § 23 b, § 24 d og § 24 e.

Det vises til omtalen i punkt 6.2.

Til § 23 nr. 1 sjette ledd

Endringen skyldes endringene som er gjort i reglene for etterlatteytelser i folketrygdloven. Som følge av opphevelsen av folketrygdloven kapittel 16, er det nødvendig å endre referansen til folketrygdloven § 16-7. Det blir presisert at referansen gjelder folketrygdloven § 16-7 slik den lød før 1. januar 2024.

Det vises til omtalen i punkt 6.3.2.

8.3 Endringer i lov om Statens pensjonskasse

Til § 36

Bestemmelsen gjelder inntektsavkorting av enke- og enkemannspensjon. På grunn av endringene i folketrygdloven endres *første ledd andre punktum* slik at det framgår av bestemmelsen at likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter folketrygdloven kapittel 4, sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8, stønad ved barns og andre nærstående sykdom

etter folketrygdloven kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11, svangerskapspenger og foreldrepenger etter folketrygdloven kapittel 14. I § 36 første ledd *tredje punktum* oppdateres henvisningen til folketrygdloven til § 17 A-6. Bestemmelsen gjelder fastsetting av forventet inntekt der det skal legges vekt på arbeidsmulighetene på hjemstedet og omstendigheter som framgår av folketrygdloven § 17 A-6. Endringen gjør *tredje ledd* unødvendig.

Det vises til omtalen i punkt 5.2.7.

8.4 Endring i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Til § 19

Endringen tilsvarer endringene i lov om Statens pensjonskasse § 36. Det gjøres endringer i § 19 *første ledd andre og tredje punktum*. § 19 *tredje ledd* oppheves.

Det vises til omtalen i punkt 5.2.7.

8.5 Endringer i samordningsloven

Til § 22 nr. 3 første punktum

I bestemmelsen blir det i dag sagt at bestemmelsene i § 22 nr. 2 gjelder tilsvarende for samordning med pensjon eller overgangsstønad etter folketrygdloven § 16-7 og overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-7. Endringen innebærer en tilføyelse om at de aktuelle bestemmelsene det vises til er bestemmelser slik de lød før 1. januar 2024.

Det vises til omtalen i punkt 5.5.

Til ny § 23 b

Det gis regler om samordning når pensjon til gjenlevende ektefelle etter folketrygdloven kapittel 17 A opphører eller omregnes. I *første ledd* framgår det at ved opphør av pensjon til gjenlevende ektefelle etter folketrygdloven kapittel 17 A, skal brutto enke- eller enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes etter reglene i § 24 d. Dersom pensjon til gjenlevende ektefelle etter folketrygdloven § 17 A-4 omregnes til en omstillingsstønad etter folketrygdloven § 17-5, skal brutto uførepensjon, brutto alderspensjon før 67 år og brutto enke- eller enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning etter *andre ledd* også samordnes etter reglene i samordningsloven § 24 d.

Det vises til omtalen i punkt 5.3.2 og 5.3.3.

Til ny overskrift til kapittel VII

Endringen i kapitteloverskriften til *kapittel VII* innebærer at omstillingsstønad fra folketrygden er tatt inn i overskriften.

Det vises til omtalen i punkt 5.5.

Til § 24 nr. 2 tredje punktum

§ 24 gjelder supplerende bestemmelser om samordning av tjenestepensjon og personskadetrygd med alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 19. Bestemmelsen i *nr. 2 tredje punktum* endres for å ta høyde for endringene i reglene om etterlatteytelser i folketrygdloven. Endringen innebærer en tilføyelse om at de aktuelle bestemmelsene det vises til er bestemmelser slik de lød før 1. januar 2024.

Det vises til omtalen i punkt 5.5.

Til ny § 24 d

Bestemmelsen er ny og gjelder samordningen av tjenestepensjon med omstillingsstønden fra folketrygden.

Første ledd gjelder hvilke ytelser fra offentlig tjenestepensjonsordning som omfattes av bestemmelsen.

Etter *andre ledd* skal enke- og enkemannspensjonen settes ned med 1,75 ganger folketrygdens grunnbeløp når det utbetales omstillingsstønad og tjenestepensjonen er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid. Er tjenestepensjonen ikke beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid eller tjenestepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent, skjer en forholdsmessig reduksjon. I tilfeller der omstillingsstønden er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenestepensjonen reduseres etter samme prosentsats (grad) som omstillingsstønden er redusert med, likevel slik at dersom tjenestepensjonen også er gradert, benyttes den laveste av gradene. Når omstillingsstønden er avkortet på grunn av at avdøde ikke hadde full trygdetid, skal samordningsfradraget reduseres tilsvarende.

Tredje ledd gjelder samordning av brutto uførepensjon og brutto alderspensjon før 67 år fra tjenestepensjonsordningen med omstillingsstønad fra folketrygden. Tjenestepensjonen settes ned med 0,75 ganger folketrygdens grunnbeløp når det utbetales omstillingsstønad og tjenestepensjonen er beregnet for full tjenestetid. Avkortingsfaktorene som framgår av andre ledd, gjelder tilsvarende.

Etter *fjerde ledd* gjelder samordningsberegning etter andre ledd fortsatt for brutto enke- eller enkemannspensjon også når omstillingsstønden reduseres eller faller bort som følge av arbeidsinntekt eller at maksimal tilståelsesperiode er utløpt.

Det vises til omtalen i punkt 5.2.

Til ny § 24 e

Bestemmelsen er ny og gjelder samordningsberegningen mot delene av folketrygdytelsen som ikke reguleres årlig. Det er gjenlevenderettigheter i uføretrygd og alderspensjon i folketrygden dette gjelder. *Første ledd* forteller at paragrafen supplerer lovens øvrige bestemmelser når det ytes brutto tjenestepensjon som samordnes med alderspensjon eller uføretrygd til en gjenlevende ektefelle i folketrygden. Etter *andre ledd* bestemmes det at dersom deler av folketrygdytelsen ikke blir regulert årlig med virkning fra 1. mai, skal likevel samordningsfradraget for denne delen av folketrygdytelsen bli regulert.

Det vises til omtalen i punkt 5.4.

8.6 Endringer i lov om yrkesskadetrygd

Til § 12 nr. 3 femte ledd

Endringen innebærer en tilføyelse om at bestemmelsen det vises til i folketrygdloven § 16-7, er bestemmelsen slik den lød før 1. januar 2024.

Det vises til omtalen i punkt 6.3.3.

Til § 19 nr. 1 andre ledd fjerde punktum ledd

I dag vises det i bestemmelsen til at samordningsloven § 24 gjelder tilsvarende. Bestemmelsen utvides til å også vise til samordningsloven § 23 b, § 24 d og § 24 e.

Det vises til omtalen i punkt 6.2.

Til § 19 nr. 1 fjerde ledd

Endringen innebærer en tilføyelse om at bestemmelsen det vises til i folketrygdloven § 16-7, er bestemmelsen slik den lød før 1. januar 2024.

Det vises til omtalen i punkt 6.3.3.

8.7 Endring i lov om pensjonsordning for sykepleiere

Til § 20 første ledd bokstav b andre ledd

Endringen tilsvarer endringene i lov om Statens pensjonskasse § 36. Det framgår av *første punktum* hva som skal likestilles med arbeidsinntekt ved reduksjon av ektefellepensjon for arbeidsinntekt. *Andre punktum* fastslår at ved fastsetting av forventet inntekt legges det vekt på arbeidsmulighetene på hjemstedet og omstendigheter som framgår av folketrygdloven § 17 A-6. Nåværende andre og tredje punktum blir nye *tredje og fjerde punktum*.

Det vises til omtalen i punkt 5.2.7.

8.8 Til ikrafttredelsesbestemmelsen

I lovens del VII gis det bestemmelser om at loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer og at Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid. Det tas sikte på at endringene trer i kraft samtidig som endringene i reglene om etterlattepensjon i folketrygdloven trer i kraft.

9 Utkast til lovendringer

9.1 Innledning

Gjennomgangen av behovet for nye samordningsregler i punkt 5 gir oppsummert følgende situasjoner som må reguleres:

- Omstillingsstønad og bruttoberegnet enke/enkemannspensjon, alderspensjon og uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen: samordningsloven § 24 d første og andre ledd.
- Omstillingsstønaden faller bort. Fortsatt samordningsfradrag i enke-/enkemannspensjon fra tjenstepensjonsordningen: samordningsloven § 24 d tredje ledd.
- Etterlattepensjon i folketrygden faller bort. Fortsatt samordningsfradrag i enke-/enkemannspensjon fra tjenstepensjonsordningen: samordningsloven § 23 b første ledd.
- Etterlattepensjon regnes om til omstillingsstønad. Endring av samordningsfradraget for bruttoberegnet enke-/enkemannspensjon, alderspensjon eller uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen: samordningsloven § 23 b andre ledd.
- Nominell frys av gjenlevendefordelene i egen alderspensjon eller uføretrygd i folketrygden. Fortsatt regulering av samordningsfradraget i tjenstepensjonsordningen som øvrig pensjon: samordningsloven § 24 e.

Tradisjonelt har samordningsloven vært inndelt slik at bestemmelser om samordningen av tjenstepensjon med grunnpensjonsdelen av folketrygdytelsen finnes i lovens kapittel IV og V, mens samordningen av tilleggspensjonsdelen er i lovens kapittel VI. Når første del av pensjonsreformen ble innført med virkning fra 1. januar 2011, ble nye samordningsregler i hovedsak plassert i lovens kapittel VII (samordning med pensjon fra folketrygden og avtalefestet pensjon i privat sektor fra 1. januar 2011), et system som er fulgt opp ved påfølgende reformer, som for eksempel samordningsloven § 24 c om samordning av oppsatt alderspensjon fra tjenstepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden for medlemmer født i 1963 eller senere.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vurderer det som mest hensiktsmessig å ta inn nye bestemmelser om samordning som foreslås i dette høringsnotatet i lovens kapittel VII, i stedet for å forsøke å gjøre tilpasninger i gjeldende bestemmelser. Når det gjelder endringer i samordningsreglene for personer som har etterlattepensjon i folketrygden når reformen trer i kraft, består dagens samordningsregler blant annet av samordning med tilleggspensjon i folketrygden. Bestemmelser om dette er inntatt i samordningsloven kapittel 6, og departementet foreslår at ny bestemmelse tas inn i dette kapitlet som ny § 23 b.

9.2 Forslag til lov om endringer i lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser og enkelte andre lover

I

I lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner gjøres følgende endringer:

§ 18 nr. 1 tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

For øvrig gjelder samordningsloven § 23 b, § 24, § 24 d og § 24 e.

§ 18 nr. 1 sjette ledd skal lyde:

Bestemmelsene i de foregående *leddene* gjelder tilsvarende for *ventetillegg og sært tillegg* fra folketrygden, herunder også *sært tillegg til pensjon* etter folketrygdloven § 16-7, slik den lød før 1. januar 2024.

II

I lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner gjøres følgende endringer:

§ 23 nr. 1 tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

For øvrig gjelder samordningsloven § 23 b, § 24, § 24 d og § 24 e.

§ 23 nr. 1 sjette ledd skal lyde:

Bestemmelsene i de foregående *leddene* gjelder tilsvarende for *ventetillegg og sært tillegg* fra folketrygden, herunder også *sært tillegg til pensjon* etter folketrygdloven § 16-7, slik den lød før 1. januar 2024.

III

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 36 første ledd andre og tredje punktum skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter folketrygdloven kapittel 4, sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8, stønad ved barns og andre nærstående sykdom etter folketrygdloven kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11, svangerskapspenger og foreldrepenger etter folketrygdloven kapittel 14. Ved fastsetting av forventet inntekt legges det vekt på arbeidsmulighetene på hjemstedet og omstendigheter som framgår av folketrygdloven § 17 A-6.

§ 36 tredje ledd oppheves.

IV

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. gjøres følgende endringer:

§ 19 første ledd andre og tredje punktum skal lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter folketrygdloven kapittel 4, sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8, stønad ved barns og andre nærståendes sykdom etter folketrygdloven kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11, svangerskapspenger og foreldrepenger etter folketrygdloven kapittel 14. Ved fastsetting av forventet inntekt legges det vekt på arbeidsmulighetene på hjemstedet og omstendigheter som framgår av folketrygdloven § 17 A-6.

§ 19 tredje ledd oppheves.

V

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 22 nr. 3 første punktum skal lyde:

Bestemmelsene i nr. 2 gjelder tilsvarende for samordning med pensjon eller overgangsstønad etter folketrygdloven § 16-7 og overgangsstønad etter folketrygdloven § 15-7, *slik de lød før 1. januar 2024.*

Ny § 23 b skal lyde:

§ 23 b *Samordning når pensjon til gjenlevende ektefelle etter folketrygdloven kapittel 17 A opphører eller omregnes*

Ved opphør av pensjon til gjenlevende ektefelle etter folketrygdloven kapittel 17 A, skal brutto enke- eller enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes etter reglene i § 24 d.

Dersom pensjon til gjenlevende ektefelle etter folketrygdloven § 17 A-4 omregnes til en omstillingsstønad etter folketrygdloven § 17-5, skal brutto uførepensjon, brutto alderspensjon før 67 år og brutto enke- eller enkemannspensjon fra tjenestepensjonsordning samordnes etter reglene i § 24 d.

Ny overskrift til kapittel VII skal lyde:

Kapittel VII. Samordning med pensjon og omstillingsstønad fra folketrygden og avtalefestet pensjon i privat sektor fra 1. januar 2011

§ 24 nr. 2 tredje punktum skal lyde:

Dersom det er tatt ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, samordnes enke- og enkemannspensjonen med den pensjon eller overgangsstønad etter folketrygdloven kapittel 17, *slik det lød før 1. januar 2024*, som enken eller enkemannen ville hatt rett til dersom vedkommende ikke hadde tatt ut alderspensjon

Ny § 24 d skal lyde:

§ 24 d *Samordning av tjenstepensjon med omstillingsstønad fra folketrygden*

Brutto uførepensjon, brutto alderspensjon før 67 år og brutto enke- eller enkemannspensjon fra tjenstepensjonsordning samordnes med omstillingsstønad fra folketrygden. Unntatt fra samordningen er oppsatt brutto alderspensjon for dem som er født etter 1962.

Enke- og enkemannspensjon settes ned med 1,75 ganger folketrygdens grunnbeløp når det utbetales omstillingsstønad og tjenstepensjonen er beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid. Er tjenstepensjonen ikke beregnet for full pensjonsgivende tjenestetid, skjer det en forholdsmessig reduksjon. Det samme gjelder når tjenstepensjonen er beregnet etter en stillingsandel som er lavere enn 100 prosent. I tilfeller der omstillingsstønaden er redusert for arbeidsinntekt, skal samordningsfradraget i tjenstepensjonen reduseres etter samme prosentsats (grad) som omstillingsstønaden er redusert med, likevel slik at dersom tjenstepensjonen også er gradert, benyttes den laveste av gradene. Dersom omstillingsstønaden er redusert som følge av at avdøde hadde kortere trygdetid enn 40 år, skal samordningsfradraget også settes ned forholdsmessig.

Brutto uførepensjon og brutto alderspensjon før 67 år settes ned med 0,75 ganger folketrygdens grunnbeløp når det utbetales omstillingsstønad og tjenstepensjonen er beregnet for full tjenestetid. For øvrig gjelder bestemmelsene i andre ledd andre til femte punktum tilsvarende.

Samordningsberegning etter andre ledd fortsetter for brutto enke- eller enkemannspensjon også når omstillingsstønaden reduseres eller faller bort som følge av arbeidsinntekt eller at maksimal tilståelsesperiode er utløpt.

Ny § 24 e skal lyde:

§ 24 e *Samordning når deler av folketrygdytelsen ikke reguleres årlig*

Paragrafen her supplerer lovens øvrige bestemmelser når det ytes brutto tjenstepensjon som samordnes med alderspensjon eller uføretrygd til en gjenlevende ektefelle i folketrygden.

Dersom deler av folketrygdytelsen ikke blir regulert årlig med virkning fra 1. mai, skal likevel samordningsfradraget for denne delen av folketrygdytelsen bli regulert.

V

I lov 12. desember 1958 nr. 10 om yrkesskadetrygd gjøres følgende endringer:

§ 12 nr. 3 femte ledd skal lyde:

Bestemmelsene i de foregående *leddene* gjelder tilsvarende for ventetillegg og særtillegg fra folketrygden, herunder også særtillegg *til pensjon* etter folketrygdloven § 16-7, *slik den lød før 1. januar 2024*.

§ 19 nr. 1 andre ledd fjerde punktum skal lyde:

For øvrig gjelder samordningsloven § 23 b, § 24, § 24 d og § 24 e.

§ 19 nr. 1 fjerde ledd skal lyde:

Bestemmelsene i de foregående leddene gjelder tilsvarende for ventetillegg og særtillegg fra folketrygden, herunder også særtillegg *til pensjon* etter folketrygdloven § 16-7, slik den lød før 1. januar 2024.

VI

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere skal § 20 første ledd bokstav b andre ledd lyde:

Likestilt med arbeidsinntekt er dagpenger etter folketrygdloven kapittel 4, sykepenger etter folketrygdloven kapittel 8, stønad ved barns og andre nærstående sykdom etter folketrygdloven kapittel 9, arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11, svangerskapspenger og foreldrepenger etter folketrygdloven kapittel 14. Ved fastsetting av forventet inntekt legges det vekt på arbeidsmulighetene på hjemstedet og omstendigheter som framgår av folketrygdloven § 17 A-6. Har gjenlevende ektefelle fylt 67 år, skal ektefellepensjonen ikke avkortes med mindre vedkommende har ervervsinntekt. Har gjenlevende fylt 70 år, reduseres ikke pensjonen på grunn av ervervsinntekt.

VII

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til ulik tid.